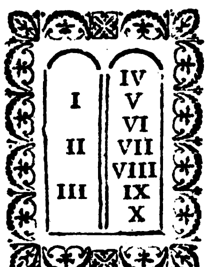
KRATKA DESZET ZAPOVEDIH BOSJEH PRIPOVEDANYA

po

Jakobu Lovrenchich

na szvétlo dana.

1 8 2 5.

Knisicza I.

VU VARASDINU,
PRITIZK. PRI IVANU SZANGILLA.

PREDGOVOR.

Bratja Horvati! Ja iz lyubavi proti chlovechanztvu y dobru vashemu Bosanzke ove Zapovedi, kojeszêm iz nemskeh knigh poleg mochih mojeh — zkerbno zvadil, na szvétlo dajem; nemiszlete! da szêm kakov ztranyzki klosterzki chlovek, dabi po tom na moj melin vodu vlékel — — — jaszêm domorodno dete, med vami vu drustvu sivem — jeszem varaschan, tovarush y otecz, koi zszuznemi ochmi gledi vnogoga szina y kcher vu oveh chalarneh y zkvarlyiveh vremenah na salozt y obsha-

nozt roditelov siveti, y vu pre-
ztrashno zlo vtaplyatisze. — —
Znajte takaj, Horvati! da on, koi
vam ova pishe, priatel vash je, y
dobro z-vami miszli — — — ada y
vi odprete szerdcza vasha, y ne-
budete na rechi priatela vashega
hotoncze gluhi — nego vchinete
dusnozti vashoj zadozta. — — — —

O priateli, Bratja! — detcza
jedinoga Otcza! — szlushajte Bosje
Zapovedi — one ztojê vu tom:
budi szrechen, dragi chlo-
vek! — — — — Piszalszêm vu
Varasdinu dana 10. Szushcza 1825.

Vandavecz.

S i t e k

Dobroga Kerztchenika Shimuna.

Na làdanyu prebivajùcha viteska jedna deklich, imenom R o z i k a. Josh vechkrat miszlim na ovo dobro, kruto verlo dête, ar prav Angelzke dobrote bílo je szerdcze nyeino, prav dobrohotna dùsha nyeina: Jasznozt iz obraza, y lyubav blisnyega iz ochih je jôj sziala. Nikakvâ gizdava mishlènya, nikakvâ szramotne naszladnozti poselènya nigdar nyeino szerdcze nészû zaszmradila; Angel ravnal je nyu, y bìl je chuvàr chiztòche nyeine. Néje ona, vszakojachke czanyke iz ztrany-

zkoga országa za dráge péneze pokuplyene, po szebi veszila, da po tom nagnenya muskéh glávh bi razdrasuvala — nê ona zpod skirlyaka ovcharzkoga zalukavala, kakti szova z-duplya, odperto nye chelo bivshe, kak je odperto preszvétlo szùncze — ona nê po kincheného opravah roditele na nikaj metala — — szamaszîje naprávila iz domache prizkerbe opraviczu prozto, koja nyeino tenko télo oszebujno lépo je dichila. Nésze ona po vulyiczah y po baléh habikruhom naleczavala, selnozkerbno pervinu lyùbavi szvoje je chuvala za szvôga pervoga tovarusha; dobro znajucha, da velika gréhota y vkanylyivozt je, mezto czeloga y nepohablyenoga szerdcza, daruvati szerdcze zesulyeno, prevehlo, y czundravo od lyùbavi. — Nedúsnozt dévojachka na naravzkorumenéh liczah czvetucha, y nyeine cherne ochi izvishavale jeszu nevszilyeno nye bivztvo.

Josche chinimsze, da nyu vidim — tak vidim — kak szêm jû videl, kad' je ishla ona blisnyemu dobro chiniti.

O! gdo ztê vi! naczifrane varáske pucze, prot' ladanyzkoj neozkrúnyenozti? zahman z-oszovlyenemi glavami, zahman vu Parizkoj nakinchenozti ischete vashu lépotu — zahman po prokshenem y nepriztojnem téla kretanyu ischete podsiganya dopadnozti. — Kajszû pogledi zesulyene prot' pogledom nepokvarjene krépoztne pucze?

Belu halyu moja deklich na szebi imavsha, gda szêm jû videl, dugi cherni laztoviti lászi kinchiliszû jî glávu, y polyzke rosicze nevrasena nyeina persza jeszu pokrivale.

Kam idû? dévojka Rozika! rechem k-nyoj: kam tak nágliju? Idem pohadyat jednoga betesnika, odreche Rosika; idem pohoditi nashega ztaroga Berteka: hocheju oni z-menum iti? O dapache! iz szerdcza rad! odgovorim: y ishelszêm z-Rozikum, ter doshliszmô vu hisu ztaroga Berteka.

Shimun Bertek okol oszemdeszet leth imajuchi, koi poloviczu sivlenya szvojega vu paztirztvu zprevodivshi, bil je sziromah, neg' drugach viteski chlovek. Berseliszêm z-Rozikum korachil v-nizku nyegovu komoru, y zproti na prot' nam priatelno jesze naszmejal. — Ja nemorem dobromu Bogu dozta zahvaliti! reche Shimun; da on meni v-mojéh zadnyeh dnevih toliko dobra zkasuje. — Vidiju oni, moj dragi Gozponek! govori dalye Shimun; na vszem, kaj oni ovdé prilichnoga za mê vidiju, na vszém ovom dobroj Roziki zahvalitisze imam, jabi moral pod ztarozt moju na gnyiloj szlami lesati, dabi Rozike nebilo — neg' ona mî poztely v-redu dersi, y platcha za mê bolneh dvoritela, kojega oni ovde vidiju; ali zato jû Bog bude blagoszlovil, y bude nyoj na mézto sziromaskoga Berteka, koi vishe zahvalen biti ni moguch, deszet puth naplatil.

Dajszî mira, dragi Bertek! reche Rozika; dajszî mira, ter zkerbisze za tvoje zdravje; ovo szêm tî dobru goved-

zku jushiczu doneszła — jéch rajshi, ztarchecz! jéch! Rozika vzeme ztolcza, y szedeszî k-betesnomu, y ja takaj moral szêmszî szezti. Ztari Bertek jèl je juhu z-velikum radoztjum, mèni josche vsze v-tek ide, zachne govoriti, kak dabi zto-prav na ov szvet doshel, pak szêm vén-dar vre na pragu za oditi. — O lyublyena detchicza! govori Bertek nadalye: vura raztanka nashega nê ztrashna — ja vam z-szerdchnem raduványem na szmert chá-kam, jeszem sze z-nyum nekteru vuru v-mojem sivlenyu zabavlyal, miszmô vre ztarinzki znanczi, ter zato nevidimo nasz perviput. —

Rozika oszupnyuvshasze nad ztalnozt-jum ovoga chloveka, koi pri ovoj pre-jakoj boli (Kamenczu) tak terplyiv — tak pokojen — y na konczu sivlenya szvôga tak batriv je bil.

Dragi ztarchecz! veli Rozika; navchi mene takajshe nachina takvôga jednoch tak mirnoj biti, kak szî ti. —— Hochu tê navchiti, reche Bertek; hochu tî pove-

-dati, verla dévojchicza! kaj szêm chinil y miszlil. — Jaszêm nahadyal vszu moju szrechu, y naszladnozt v-mojoj sz. Véri, veszelo ufanye v-mojem Bogochaztju, y kak szêm szиromak y nevolyen bil — vendar nuternyega vezti moje mira z-nijednem velikashem nebi bil vmenil. —

Akomê szlushati hochete, tak vam dogadyaj sivlenya môga povedati hochu; kajti ztê vi dobra détcza, y kak stimam, nebu vam dug chasz. Bertek podignesze goré, à Rozikamû pako pod plecha dene vanykusha, da ztém prilichnéshe szédeti more: Shimun krépoztni ovoj puczi z-jednum szuzum zahvalisze, y pochne dogadyaj sitka szvôga povedati ovak.

Kadaszêm ja josh mali détcharecz bil, y guzke v-szelu paszel; tak szêm vechkrat na vecher proti Nebu ochi vuperl, y zvezde premishlyaval, koje tak lepo y zmosno ober mene leschale szûsze; totek vnogi puth na pamet doprineszel szêmszî; kak prelepo vsze mora biti, kaj onde gore je; ter kak velik mora on

Gozpon biti, koi vsza ova je napravil; totu mî je na miszel doshlo, da ov veliki Gozpon, koi tuliku moch ima, vsza ova napre za donezti, zroka szvojega imeti je moral; ar jaszêm leztor jeden szlab chlovek, miszlilszêm: pak vendar vszigdar iz zroka baratchem, tem bolye ov veliki Gozpon szvoje vtemelyite nagibe imeti je moral, vsza ova za nachiniti, koja je on nachinil — zatem zpomenulsze jeszem iz rechih, koje zmir' od prededa môga govoriti chulszêm, da Bog chloveku razuma je dal, daszegâ vredno y posteno vusiva. — Dobro! tak vendar jenkrat takaj videti hochu, kak ja mojega vsivatisze morem, y na kakova iztine ochituvanya pelyalmê bude. — Jaszêm bil na priliku v-12. letu detchak, gda szêm czele nochi na pashi konye chuvati moral.

Tam szêm vnogu noch pres szma zprebavil — y pregledaval vszevdilyno veliku ovu proztranozt y lepotu Nebezku, y ja neznam, kaj vsze veszelechega pri gledanyu ovom v-szerdczu chutilszêm.

Nekoi dan — ja miszlím josche na to, kak dabi denesz bilo, szedelszêm ob poldan pod jednum viszokum verhum, y szuncze prekoredno zparno je szialo; — totuszêm videl, kak szûsze moji konyi pod jednu drugu verbu zkupzpravili, y v-szenczisze razhladyuvali; ne dalko od mezta, kade szêm ja szedel, bilo je chizto jedno zviralische vodeno, od kojega prevugodnohladni veter je popuhaval. — Ja vam nemrêm zadozta povedati, draga detcza! kak dobro mîje vu onoj vuri bilo — O! miszlilszêm, veliki ov Gozpon, koi szveta ovoga y zvezdeno Nebo je ztvoril, mora jeden kruto dober Gozpon biti, vsze y prevsze, kaj vidim, je za haszen ztvoru nyegovomu. — Szuncze vezda ob poldne tak sarko peche, y mora tak sarko pechi, da po tom szadje nashe dozréli; kak pako nam sziromaskem ztvorjenyam bisze dogadyalo, dabi szenchaztoga dreva nebilo — dabi nikakovoga hlada — nikakovoga okreplujuchega zviranyka vodh nebilo. — Ali ova szû vsza — y dobri Bog je nye za korizt nashu ztvoril.

Pri ovom mishlenyu povedalo mî je szerdcze — da leztor dobro ztvorjenyh — Boga dobrotivnoga genuti je moralo, ovoga velikomochnoga szveta ztvoriti. Zaiztinito! zkriknem prot' Nebu, jedino nashe dobro tvôga, o Bose! naprevzetja czily moral je biti. Neba y zemlye, veliki Gozpodin! kaj tê je genulo, mene iz nistara van zhvlechi? meni chutenye y sivlenye dati? ako nebi tvoje Bosanzke dobrote bilo. — Ti szî mî dal ochi za videti prelepe okolicze; vuha, da morem szladka dragopevcza szlavichka prebiranya vu oveh lozah chuti; imam moch za dishati vugodne duhe od rosiczh; imam teka po delu na hrani, koju Ti meni dajesh: nahadyam naszlad pri pilu merzle vode, y zadovolynozt vu pokojnom sznu, y opet novu jakozt drugo jutro.

Vsza ovaszû tvoji dari — jaszêm chlovek — y tiszî meni dàl naravzke dare, kak vszakomu chloveku, y po tom vuchish mene, da nikakova razluka nê med nami. Da mi vszi bratja jeszmo, vszi na jedna-

ki czily y konecz ztvorjeni, ovak szêm miszlil; tedaszêm pogledal podrapanu moju szurinu, y kushnulszêm nyu, ter bilszêm z-mojem ztalishem zadovolyen — y nebigâ bil z-kralyevzkum korunum zamenil. Vi butê stimali, dragi lyudi! da ja morti nigdar vu varashu nisz' bil; ali viszê vkanyujete — jaszêm bil vu varashu, y videlszêm vsze one hman navade, kojeszû nam na ladanyu neznane — kak szêm bil preszenetchen, szerdcheni priateli! kad szêm videl vesz dan obroke dersati, kakeze jézti y piti za poszluvanye nachinya — po pameti vervelo mî je, kakszû vendar lyudi na tu miszel dojti mogli, — k-chemu je to? miszlilszêm; czel dragi den od kerchme do kerchme hoditi, y nish drugo kak jézti — y piti — pak nikaj poleg nedelati, kak ztatisze, y opet lechiszî. To je pitanczev — — sivlenye, miszlilszêm: ter szêm sze nazad vernul v-moju priproztu hisiczu — y obskerblyival konye moje — y tam mî je josh vishe puth v-chutje doshlo: — moji konyi jeszu prozti muski konyi, pak oni vendar nigdar nejèdu, neg' gdaszû gladni,

y nigdar nepijû, neg' gdaszû sedyni, — à vu Varasheh. — Aj! — kaj? vi lehko preszuditi morete, kajszêmszî ja miszlil, — — v-szerdczu velim vam, v-szerdczu mê je bolelo, kada szêm lyudi v-preobilneh jêztvinah plavati videl — à nekoji szirotek z-jednem falatcheczom kruha zadovolyen bi bil, za vtishiti potrebochu seludcza szvogâ.

Ovo dugovanye nemore vam chudovito napre dojti — zakaj? ar ztê vi k-tomu vre privcheni, — ali szamo premiszlete: kada ovak jeden proztonaravzki chlovek, kak szêm ja bil, vsze ove redkoche vidi, kak mû vsze to chizto nepreszeslyivo napervo dohadyati mora. Jedno moram vam josche povedati; neg' nemorate mî priproztochi mojoj zameriti; jedno, kaj zvszema preszechi nîsz mogel. — Videlszêm lyudi, koji gizdavi y oholni biliszû, kajti ztareshi nyihovi bogateshi y poglaviteshi, kak nashi jeszu bili — pak oni — nikak neszêm mogel to prerazmeti, barataliszû z-szvojem sziromaskem blisnyem, kakti z-jednem szusnom. —

Ha! miszlilszêm; to neje pravo — jaszem szamo jeden paztir chrede — neg' ja morem, na moju dushu, ravno tuliko zato, daszem paztir chrede, kak ovi bogati lyudi zato mogû, daszû bogati — jaszêm szada tulikajshe naj poglaviteshi med konyi mojemi, pak dabi ja na moju chredariu gizdav bil, y konye z-oscheki okolo naganyal, dabiszî kozti lamali, za ztanovito znam, da mùsi z-menum vnogo nebi zadovolyni bili — premda tak nevlyudno prekershenye nebi bilo — vem' ja bi bil chlovek, à moji konyi bi bili konyi nema sivina, pak vendar mî nigdo nebi pravo dal, — kak ada vam, o lyudi! pravo dati bi mogel, koji vashega blisnyega — vam zpodobnoga — chloveka ponizujete prez vszakoga zroka — zametchete — y bosji kip tlachite — ovak szêm ja vo szebi miszlil; neg' to je bilo leztor paztirzko mudroznanztvo — oszlobodi, Bose! vezdashnem golobradczem mudriashem kaj od takovoga naravzkomudroznanztva povedati, bisze zproti iz nyega zeszmehavali, y za bedakagâ dersali. — —

Jedno

Jedno paztirzko znanztvo, dragi lyudi! zaizto paztirzko znanztvo — Bogsze szmiluj! — vi szami znate, kak sze vu velikeh varashih visheputi baratche — ja vam priszechi morem, da za vesz czeli szvet med temi lyudmi biti nebi hotel. — — Kulika razluchnozt med ovemi szmradlyivozakutnemi zidinami, y odpertem proztem ladanyzkem zraku — Ondesze med halabuchlyivem lyudztvom presive tak — kak da nochi nebi bilo, koju mudrozt Bosanzka za pochinek chloveku je odredila, tam velisze, kada szuncze izhadya: Lehku noch! — kada pako zahadya, govorisze: Dobro jutro! — z-rechjum: Onde vam, moja detcza! vsze naopak ide — — ali ovde — gde szêm ja vezda: ovde — kade dneve moje po sziromasko, nego vendar szrechno zprevodil jeszem — ovde je vsze za chloveka, koi Boga lyubi, Paradisush; pri juternoj tmiczi, kada bisze josh danicza zvezda na nebu bila szvetila, obudivshimê iz szna gyumborenye skerlchecza — toteka videlszêm nedusnu ovu ptichiczu, kak viszoko ober temena mojega v-zrak jesze podiga-

vala, y z-vugodnum popevchiczum Ztvoritelu za poztanek szvoj zahvalyuvati videlasze je, ochi moje zprevadyaleszû nyeino berzo letanye, tak dugo kakszêm jû videti mogel ladanyzku ovu milu popevachiczu — y kadabi nyu vech bil nevidel — hitilszêmsze pri nekojem bresanycheczu na kolena, y zasgano chaztilszêm velikoga Boga pri izhadyanyu szuncza; ovde jemſze stimalo, da nyegovo prezmosno velichanztvo — nyegovu nezmernu mogúchnozt Bosanzku zadozta prechuditi nemorem — ovde stimalomſze je, kak dabi meni zorja, kakti nazveztitel nebezki preobznanuvala: — Lyudi! lyudi! dobrota y miloszerdnozt prelyúblyenoga Ztvoritela za vasz nazopet ponovilasze bude.

Mirni pokoj — y preszladka nuternya chutenya, koja szumſ ovdeshnozt oglashuvala, po mojoj genylivoj dushi prehadyala szû: nekterikrat chesz den zgolemi koleni na terchek kleknulszêm, y molil iz vruchega szerdcza.

Lyubleni moji priateli! kajti ravno od molitve mi govorimo; tak moram vam valuvati, da ja v-mojem sivlenyu povolyneshe vure nisz zpoznaval, kak onu, v-kojojszêm Boga molil — Ali jaszêm szî takaj od molitve jedno zevszema drugò stimanye chinil, kakszî vnogi lyudi odtud chiniju; nekoji v nemsku ali diachku knigu buvê, à jedne rechi nemske nit' diachke nerazmeju — pak z-vuztniczami na pamet nekaj klopocheju y klopocheju, da poleg ztojechega v-pravoj pobosnozti mutiju. — Moliti, miszlilszêm ja: znamenuje: z-Bogom govoriti; szerdcze anda mòra biti vekshi delnik, kak vuzta: Bog je nash otecz; miszmô nyegvâ détcza; kaj ada déte szvojemu otczu povedati ima, to takaj chlovek Bogu povedati ima. Nad nyimsze chuditi, hvaliti mû, iz vszega szerdcza lyubitigâ, y molitigâ! vu tom prava molitva zadersàvasze, kada szêm ada ja moju juternu molitvu zvershàval; tak szêm pervlye miszlil: Shimun ti hochesh z-Bogom govoriti? kajmû daklye ti povédati hochesh? Y ovdé mî zproti v-glavu je opalo: —

hochumû zahvaliti, da mê je ztvoril, proszitigâ, dabi mî gréhe odproztiti hotel, tedaszêm pochel iz iztinzkoga szerdcza môliti, y nîszêm z-Bogom drugach govoril, neg' kak ovdé vezda z-vami govorim — ako mê je kaj saloztilo, k-nyemu jeszemsze pritùsil, che mê je kaj veszelilo, delyilszêm z-nyim veszèlya moja; akoszêm zagréshil — oplakivalszém pregréske, y rekel szêmmû, da mî je sal, y dabi mî opet odproztiti hotel, ter ztalno obechal szêmmû, da toga vishe chiniti nèchû — — takova moja juterna molitva bivsha — kadabi pako Bogu vsze bil povédal, kaj vszerdczu chutilszêm, onda szêm szvète Zapovédi nyegove premishlyaval — y molitvu; koju nasz Jesush Kristush je vuchil.

Jasze nîszêm nigdàr predi v-czìrkvu podùfal iti, dràgi priateli! pervo neg bi bíl premiszlil, jeliszêm vréden vu Hisu Bosju ztupiti — jaszem prav pretreszùval szerdcze moje, jeli kakovoga otajnoga nazloba proti blisnyemu, kakovo odurjavanye proti momû zkupchloveku vu szebi

zadersàva. — Kak chû ja nevolyni cherv zemelyzki! miszlilszêm; za odproztchenye gréhov mojeh prosziti. — — Ja, koi odurjàvam — — ja, koi bratji mojî odproztiti nechû, tedaszêm ishel, odproztil vszakomu iz pravoga szerdcza, koi mî kaj zla je vchinil — podalszêm mû rúku, govorèch: Brat vekivechnozti! ja tî odpúztchan, odpúzti takaj ti meni, akoszêmtî kaj salnoga vchinil — onda bilo mî je tak dobro pri szerdczu — ali tak dobro — da vam nigdar dopovedati nebudem mogel — y nuternya dùshe radozt prebijala je szerdcze moje.

Ovak szêm dnève moje szamochno zpreputuval — nikomu nisz' krivicze vchinil, lyùbilszem vszakoga kakti brata mogâ — y odproztilszêm vszakomu, koi mê je zbantuval. Z-mojum zlocheztum halyum, koja télo moje je odévala, odel szêm vechkrat onoga, koi chizto z-nichem odeti nîsze imal: moju proztu neszlànu juhu delyil szêm z-oném, koi nikaj jézti né imal — y moju z-szlamum pokritu hisu z-oném, koi prez ztana je bil.

Ja nigdar nîszêm bil nezadovolyen, kajtiszêm miszlil, da on dobri Gozpon, koi v-Nebu je, zverhu vszakoga ztvorjènya zkoznûje; y takaj iz sziromaskoga Shimuna nebudesze zpozabil.

Vezda szêm vu viszokoj ztarozti — y hvalim Bogu, da mî bogatztvo naravzko miloztivno vsívati je dopuztchal, — ar szêm czélo sivlènye zmirom zdrav bil — y jeszem pripraven, ovo truplo oztaviti; kadagod dobrotivnomu Bogu bude dopadno: ovak govorechi ztari Bertek — y ztizne Roziku za ruku — pogled nyegov bil je pun zahvalnozti, jedíno — réchi nyegove vuztajaleszû — ochi poztaleszû krepene — vgasznul je! — blaseno vgasznul je, kak dobri kerztchanzki lyûdi vgaszujû. —

Szúzeszâ iz ochih Rozikinéh poletele — turobno pogleda mê; — ter ovak szmô Bertekovu hisu oztavili.

Drugi dan bil je Shimun pokopan. Rozika pako iz czvetja vszakojachkoga

kiticzh je natergala, z-kojemi groba Bertekovoga je olépotila. Ona josh y vezda nekoji szamochni nadvecher pohadya mertvéh pokopalische — y premishlyava zverhu szmerti y vekivechnozti na zelenom grobeku krépoztnoga Shimuna.

Szrecha lyùdih ztoji vu sz. Vèri.

Szrecha lyudih ztoji vu sz. Vèri; ova iztina, bratja preszerdchena, Domorodczi! je tak ztanovita, tak szvèto napervo ztavlyena, da nisze mochi nyoj na nikakov nachin szuprotztaviti, y razum chlovechanzki proti nyoj nikakovoga szuprotztavlyanya nedopùztcha.

O drage dúshe kerztchanzke! kak szréchni vszi lyudi bi bili, dabi mi prepisze sz. Vére nashe izpunyávali, oniszû tak lepi, tak vlagodni, prav iz narave chloveka van izpelyani, tak szlosno za vsze naredyeni, da szvét jeden Raj bi bil, dabi lyudi nigdar pute neoztavlyali, koje oni prepiszujû.

Kaj je vashe znanztvo, vi gizdavi prevejanczi! — vi vszevdily vu vashéh napervoztavkah méshatesze. Oholnozt vasha dûshe vashe tja do zvèzdh podigàva, pak szlépo blúdi nekud dalko po zràku, y ondé razum vash vu nedokonchlyiveh onéh méztah zgubivasze. Vre od nekojega ztolétja josh zmir' szvàde tirate: kaj je chlovek, kaj je krépozt, kaj je gréh, vi zpiszujete vnosinu od temelyov vasheh knigh — à pozáblyújete blisnyemu vashemu gdagda kaj dobra vuchiniti.

Vu sz. Véri vszi temelyi pravoga lyúdih mudroznanztva na kratkom zadersàvajusze, y mús, koi pri plugu je, z-pri-

proztém szerdczem opravlya velike chine za chlovechanztvo.

Lyubi Boga, lyùbi blisnyega tvôga, y zdersavaj tebe.

Ovoszû naj pervesha znanztva, ovo szû naredyenya Bosànzke lyùbavi. Pechat Vishnyega potverdyava nye, y vu nyih ztojì prava síva szrécha vmertelnéh — pokazati hochu to — nego ne z-hruplyivemi réchmi — vu dúshi lyúdih pokaze moje zizkati hochu, y vu iztiniteh zpoznànyih moje poztavke temelyiti.

****

Narava nam pokasuje, da Bog je.

Bili y koi chlovek z-zrelém razumom tak razpúztchen, tak podztuplyiv biti mogel? dabi josh na Bitje Boga dvojiti mo-

gel? nadelyen z-tulikemi dobrochinztvi, napunyen z-vnogoverztnemi vugodnoztmi, kak nebi on ober szebe izvisheneshe Szobztvo zpoznàval, kojegâ na zvelichènye zove? kak nebi on z-preszenetlyivoztjum ruke proti viszini nebezkoj nepreztancze prusal, y za tulike neizbrojene prikaze nyemu zahvalyùval?

Chlovek — czelu pamet imajuchi, vsze ztvàri naravzke z-pazlivum selnoztjum razmishlyàva, ische vszigde G. Boga, hlepì za nyim vu vszéh napervoztavkih, koji mû pred ochi dohàdyaju, y vszemû povéda, vszegâ vputchuje, vszemû vu szerdcze sívo krichì, da je Bog. Chlovek povszúd vidi oszebujna znamenya nyegove odichenozti y prezmosnozti, povszud zpoznàva nyegovu nazochnozt. Ongâ vìdi vu preszvetlosarkem szúnczu vu povrachanyu dnéva y nochi, vu premenyanyu zìme, y letne vruchine. On vìdi ovo veliko Szobztvo vu nedokonchlyivoj sivinh vnosini od vszakojachkéh fèlh, kojasze nad szvojém sivlenyem radujû, za hrànu y zadovolynozt szvoju prechu-

dnovitem nachinom zkerbê. Bogszê poznavati dàje vu hladnoj vodi, koja nashe telo okreplyúje, vu povolynom tèku szadjà, koje glàda nashega vtishàva. Zadnyich — o chlovek! dobro pretrèszi szamoga tebe; iz kuliko koztchiczh, iz kuliko pretenkéh silliczh truplo tvoje zkupszloseno je, y ako josche od Bitja Boga dvojiti morcsh, tak vzemi pred szê czvetùchu rosiczu, prav preglej nyu, y za vszakém nyeiném liztekom mùdrozt, moguchnozt y zvershenozt dela Bosanzkéh rùkh videti budesh mogel: morti nit' ova vsza josh tebi za zpoznati Boga dozta nepokasùjû. — O tak ov hip zanémi y naj sze vishe nigdar chlovekom ozivati!

ZAPOVED PERVA.

Jaszêm Gozpon Bog tvoj, némaj tudyeh Bogov pred menum.

Peter y Magda,
ili
Jakozt véruvànya.

Vre szû vszi zpàli, vreszû vszi vugodnoga szna délniki bíli, y mészecz z szvojemi szrebernemi trakmi obchinzkoj drage narave tihochi verlu szlàvu je dodaval.

Peter bíl je vu hisi szvojoj: y polahko priblisavajuchisze k détczi zpavajuchi szvojoj, z-radoztjum gledel je nedusnu détchiczu, kak szû ona na mêszechini na tverdoj klupi raztegnyeno lesala, y prez

vszake brige pochinka krépoztneh lyùdih vsivalasze.

Kruto raduvalsze je pri gledanyu ovom, y zahvalne szúze iz ochih nyegovéh czureche, povedalcszû, kak globoko Peter dobrotu Boga chuti. Z-veszelém razbiztrenyem y novum selyum ishel je Peter vszaki den na delo szvoje, potlamkam bi pervlye z-dragum tovarushiczum szvojum obchinzkojuternu molitvu bil dovershil.

Petrova dúsha mirna bivsha; obraz nyegov lyubezniv, bil je dobri otecz détczi svojoj, veren tovarush seni, y dobrochinitel prot' podlosnem szebi.

Kada je Peter iz czirkve doshel, ali prodechtvo na zvelichènye vabeche bi bíl chul, zkupzezvavshi détczu, y ponovil îm je kerztchànzke navuke, ter vu ovoj szlavnoj vuri vszi zkupa veszelili szûszo nad vszemi dàri, koje nyim Bog je prikazal.

Szlosno, lyublyeno, pokojno y zadovolyno Peter y Magda siveliszû, vszaki hranoblagoszlov, vszako gozpodarztvo blasenozakonzkomu drustvu ovomu na ruku je ishlo.

Z-oszuplyivum szladkochum gledeti je bílo, kada ov verli polyan z-szvojum vernum senum, zdravum détczum, y poštenum drusinum pri mertuchlivom ztolu je szedel, y priprozti szvoj obrok troshil.

Veszelye y lyúbav na nedusnéh oveh liczah je gozpoduvala; krépozti pokoj, kojega nektêri bogàtush pri szvojém izbornem obedu néma.

Szúnczesze k-zapadu nagne, y Peter po dokonchanem suhko delavnem dnèvu szédèchi v-kolobàru détchicze szvoje. Ah! kak ovdé dúsha nyegova dobro jeszî chútila, vidècha détczu gyegyernu, veszelu y vu dobréh nepredkeh raztúchu.

O Bratja moja! ovakova vugodnoszladka domacha veszèlya, kojéh Peter y

Magda vsivali szûsze, ovakove mirne zadovolynozti Previdnozt Bosànzka vech proztchàku, kak poglavitomu je podelyíla.

Kak dichen je szvét za onoga, koisze Boga boji — — — drága bratja! kak na deszeterom sz Véra nadoméztchuje sziromaskoma polyodelavczu menykanya radoztih szvéta, koje bogàtush ima, y koje z-prevnogemi nepovolynoztjami zdrusene jeszú — — zaizto jedina krépozt je deszeteroverztno nadomeztchènye za sziromáka, za one imetke, koje bogàtush vre napervo je prijel.

Kak obilno naplatchúje zadovolynozt kerztchànzka, teskòche y nevòlye proztoga ztàlisha, ovakovo veszelo podvecherje, koje Peter ná haszen jeszi obernul, dàje jàkozt y batriva chùtenya vnogém szlédèchem smehkém y gorkem dnèvom.

Peter y Magda znaliszû, da naj vekshe lyúdih blago y bogatztvo je, z-onèm zadovolynèm biti, kaj nyim Bog za nyihovo y nyihovéh zdersàvanye je dàl — y

ovo mishlenye vu nekojéh sivlènya ovoga smehkéh vurah dalo îm je szerdchenozt.

Draga Magdicza! vechkrat Peter je rekel; mi vérujemo na Boga, migà lyúbimo — on je nash otecz, vszigdar je za nasz dobrotivno zkerbel, y on takaj vszigdar zkerb noszil bude — vidy Magdicza! vidy skerlcza, kak nebrinyeno Ztvoritelu szvômu milo zpéva — tak takajshe y mi chiniti hochemo, Magdicza! ter ako y gda vu sziromastvo opademo, da nam na hrani zmenyka, ako vszi vu hisi betesni budemo, tak vendar obàtrivenye imamo, da po manyguvanyu y razszipnozti neszmô sziromaki y prez hrane poztali; obàtrivenye, daszî nîszmô po pijanschini y nechiztom sivlènyu betegov na sze navlekli. Ako mi, szerdchena Magdicza! jàle, nepriatelstvo, merzènye od hmanyeh rodyàkov, szuszedov y zkupztanovnikov budemo preterpeli, vém imamo za szvédochànztvo nashe dobro dushnozpoznanye, da mi po nemiru, szvadyenyu, gizdozti, fantchenyu, zadiranyu v-druge, szvojhasznozti, vkanlyivozti y nepostenozti, ali po

drugéh

drugéh zleh hmanyiczah krivi nészmô. Vu nashoj potrébochi dobri lyudi tulikajshe z-nami pomiluvànye budû imeli, y lyublyeno z-nami baratali; ar szmô takaj y mi bili proti blisnyemu, vu nevolyi poztavlenomu, miloztivni y poszlusni, ovak je govoril Peter; y vnogomu vbogomu zasenum szvojum pripomàgal na kuliko moguchnozt nyihova je dopúztchala.

Ako szûsze kvàri pri hisi dogodili, tak Peter jesze terszil túgu ovu po obchinzkom dobrovolyném podnashanyu polehkshati.

Blaseno sivlènye vodèchi Peter: bil je koi zmed domachéh betesen, Peter y Magda niszû bíli leni, szerditi, nit szûsze oczerjavali na bètesnoga, pache volyno dvorili szumû, y prez dodihanya prigledbu na nyega imali; z-lyubkem szerdczem nagovarjali szû betesnika na terplyivnozt, y batriveli szûgâ z-zdravjem.

Z-kém vishe terhov y szuprotivchinh vu hisi imeliszû, z-tem bolye viteski ovi

lyúdi nevolynoga pomiluvati, y nyemu pomochi naztojaliszû — moliliszû zajedno vu Veri, veszelili szûsze na rech Bosju, y zaufali sze jeszu na obechànya — da Bog ztalen je.

Ztrela pukne v-Petrov stagely, tucha mû polye potuche, povodnyamû marhu potopi — vendar zato od nyega proti Bogu morguvati nésze chulo, milo zplakavshisze, y objemshi Magdu, govorèch: Bog je vchinil, hochemo moliti, hochemosze zahvaliti, draga sena! ter ovak Bogabojechi zakonzki ov drug po obchinzkoj molitvi y zaufanyu na miloschu Bosju po Jesushu Kristushu vu naj szilnesheh potrebchinah, vu naj hujshèh sivlenya dogadyajih, jesze mirovil.

To je Bosja volya, zkrikne Magda; da mi ova terpeti moramo, kaj ne? Peter! zaizto, odreche Peter: zaizto Bosja volya je to; lyublyena Magdicza! nistarmenye nyegova vszamogucha rùka vsze preobernuti more — obgerlimê, draga sena! — ovde Peter y Magda lyublyeno ob-

jeliszűsze, nyihova pako detcza szim doteklaszű, y shviztajuch z-nyimi zkupa izpevala.

Neoztavi Bog nigdar lyúdi,
Kîgâ leztor prav z-szerdcza lyùbi:
Kîsze sivo zaufa v-Boga,
Nikaj nyega neztigne zloga.

Naj nadojdû suhke teskòche,
Vsze Bog od nasz, odvernut hoche:
Y kî ovde nedusno javchû,
Da nyim v-diki obilnu platchu.

Kada je Peter delal, tak delal je iz pokornozti y lyubavi: O Gozpone! vnogiput zkriknuvshi: ja chinim leztor ono, kajszêm dusen, jaszêm nevredno tvoje ztvorjenye, ali vendar úfamsze za volyu Odkupitela mogâ pohvalenye tvoje.

Miszel, da Bog marlyivozt y vernozt vu vszakom ztalishu od lyudih potrebuje, dodavala je verlu szegurnozt dobromu Petru vu naj teseshem delu. Vszevdilyno zpomenuvshisze, da on pred ochmi Bo-

sanzkemi poszluje, y ovo gâ je od vsze lenozti pri delu y vkanyuványa odvleko; dobro y surno delal je, posteno y vredno szvoju platchu zaszlusil je.

Petrovi poszli vnogiput biliszû jako povnosani, medtémtoga nigdar nê on obchinzku niti domâchu szlusbu Bosju zapuztil, predobro znajuchi, da prez Bosjega blagoszlova y pomochi vsza nasha chinyenya zabadava jeszu, z-toga zroka nekoju vuru iz czeloga szerdcza Gozpodina Boga molèchi, dabi dushu nyegovu vu lyubavi proti nyemu, y sivot v-poszleneh mochih zadersati doztojal.

Petrovo naj poglaviteshe selenye y terszenye, pri vszem, kaj prichel y izpelyal je, czilyalo je na to, da more jeden iztinzkoveren, jeden pravi naszlednik Jesushev biti, miloschu Bosju y dobru vezt obchuvati; y ovo szvéto odluchenye vu nyegovem szerdczu tak globoko vkorenyeno je bilo, da niti dobichek, niti zgubichek ne mogel Petrovu pamet vu nezredno sivlenye zapelyati.

Potlamkak Peter ovak miszlechi; chuvajucha Magda z chverztum jakoztjum vu szerdczu zaùfanozt na Boga, ter ovak jesze objachuvalo hvale vredno ovo drustvo z-terplyivnoztjum y ufanyem vu Boga, akoprém vszakiput Bosji blagoszlov zproti vidlyiv nê bil, cheprem naj veksha nyihova vernozt y zaszlusénya nenaplatchena od lyudih oztalaszû, y nyihova poszlusnozt z-nezahvalnoztjum povernyena je bila. —

Za vszaki dober napredek y szréchu vu delu, Peter y Magda dobromu Bogu zahvalilisze jeszu; ar on jedini je, rekliszû; koi previdlyivozt, jakozti y blagoszlov k-tomu dàje.

Nekoi lepi vecher, po smehko poszleném danu, szedechi Peter z-Magdum szvojum na meszechini, milo gledeli szûsze, lyublyeno ogerlyivali szûsze, y na ono bolshe vu Nebu sivlenye raduvalisze jeszu, koje nam Zvelichitel je obechal, y prizkerbel, gde mi jednoch prez trúdov y krisev siveli, gde mi sziroteki vekoma prestimavani, Boga zmir' bolye y bolye

vu nyegovoj preodichenozti y zmosnozti zpoznavali y dichili veke budemo.

Nut Magdicza! reche Peter; kak je ova noch tiha y lépo vedra — meszecz tak jaszno y vugodno szveti — tihocha ova tuliko nam nazveztchuje, y poveda nam lyublyena Magdicza! da mi tulikajshe jenkrat vu miru budemo pochivali. Veszelemosze anda, predràga sena! y miszlemo pri nashéh preteskeh poszlih, miszlemo, preszerdchena tovarushicza! da tam na Nebeszéh, tam gdé ove dichnolepe zvezde leschijusze, bude Bog zmosno naplatchuval one, koji nebezkomu zvanyu szvômu verni jeszu bili — tam bude nasz Otecz lyudih, za nezahvalnozti — za ona obtershàvanya, od bratje nashe proksheno zavdana — — nadelyival — tam Magdicza! budemo mi szrechni.

Ovak Peter y Magda vu hisnem drustvu siveliszû; kak szû pak oni gledech na szvét siveli?

Proti vszakomu vernozt y poszlusnozt izkàzivaliszû, nikoga neszû razsaloztili,

niti zbantuvali, nego ogibaliszûsze vszeh prilikh, po kojéh nepriatelztvo y neszloga med nyimi y drugemi naztati bi bila mogla. Nîszûsze oni puztchali obladati od zkupozti y oholnozti, od nazlobnozti y zlovolynozti, od fantlyivozti y nemiloztivnozti, tverdokornozti, vkanlyivozti y krivichnozti, ar szû znali, dasze po tòm lyudi proti lyudem podhuztchévaju, y nezgovorna zla y nechlovechnozti odtuda poradyaju.

Peter y Magda vu vszéh szvojch chinyenyih y govorenyih pametno szûsze zadersavali, pache y popuschavaliszû, gde dusni nebi bili, da szamo po tom mir y szlosnozt med nyimi y szuszedi nyihovemi obztojì; z-rechjum oniszû bili vtaslyivi y krotki.

Ako taki Petrov szuszed, z-kojem pajdashenye ali drugi kakov poszel imajuchi, vu chem bi bil pofalel; zatosze nikada za zbantuvanoga né dersal, podnashajuchi z-krotkòchum szuszedovu szlabochu; ar Jesush Kristush rekel je (tak

rekelszî je Peter) „Blaseni krotkoga szerdcza, ar oni budûsze szini Bosji ozivali.“

Chebisze pako koi vu szelu, gde Peter je ztanuval, prot' szvojemu privolenyu iz tupozti ali nepazlivozti, ali iz nagloga szerdcza bil povadil, skodlyivoga od kôga kaj govoril, ali drugu kakvû pszinu vuchinil, po kojoj szloga y priatelztvo med szuszedi raztepeno bivshe, Peter y Magda taki tekliszû, y terszilisz ûsze vchinyenu pregrésku dobrem nachinom opet popraviti. — Bojsze Boga, obdersavaj zapovedi nyegvê, lyubi blisnyega tvôga, y posteno baratchi: ovo je bila Petrova zborna rech.

Dusnozti szvojega zvanya y ztalisha pred Bogom y blisnyem verno voditi — bila je Magdina.

Magda bila je rada doma, vu poszlik szvojeh zkerblyiva, obavlyala nye vu pravom vremenu, y naj veksha naszladuvanya nyeina bilaszû, pri szvojem tovarushu, y pri detczi biti.

Ov blasen y Bogabojechisze sivlenya nachin dobre ove lyudi z-nuternyum radoztjum y dushe pokojem naplativshi — tak îm je pri szerdczu dobro bilo, tak szû pri vszakom poszluvanyu razveszelyeni bili, tak zadovolyni, kak szamo lyudi pravichni biti mogû.

Ona lyublyenovugodna szelzka tihòcha, ona premila szamochnozt ladanyzka chinila je Petra prav szréchnoga, y ako kada vu varash je doshel, tak zproti jeszi selel nazad domom.

Oyde pod szlamnatem krovom prebivala je Bogobojnoszt, koju razvuzdanozt iz varashev pretirashe, ovde bilo je mézto posteneh szerdczh, kade vsze postuvanye y dika proti Bogu — pokornozt prot' HISI AUSTRIANZKOJ, y lyubav proti blisnyemu szveto jesze obvershavala; y kade pravedni vmertelni, otecz, mati y zajedno tovarushicza, verni brati y széztre lyubav izkazivaliszuszî. Blagoszlov nebezki na Petrovu hisu je czurel, nyegova detcza odraszlaszû, bilaszû zdrava y krepoztna.

Detcza! vechputh Peter velel je; Détcza! vi znate, da Kristush Odkupitel nash navuchal je nasz, da mi proti vszem lyudem dareslyivi y miloztivni biti moramo, mi moramo blisnyemu pomagati y haszneti, ako szamo pomagati y haszneti moremo. On szam vu tom dal je nam Bosanzku zpodobu, on je doshel na ov szvét, za oszloboditela, pomiritela, pomochnika, szrechochinitela, y za zvelichitela vszeh lyudih. Czelo szvoje vmertelno sivlenye je pomagal, y dobro chinil vszem nevolynem, najszû oni bili od kakovogagoder ztalisha, od kakovogagoder naroda, od kakvêgoder Vere naj bi oni bili, y on ada po zapovédi szvojoj y peldi za szvetu dusnozt je naredil, vsze lyudi prez vszake iznimke, budi oni Turczi, Sidovi, Kalvini, Luterani, z-jednum rechjum vsze lyudi lyubiti, y poleg moguchnozti nashe szrechne vuchiniti.

Ovak je govoril Peter k-detczi szvojoj, Magdicza pako ponovila îm je vszaki chasz ove szvete temelye, ter bilaszû pokorna Bogu, y prav iz szerdcza blisnyemu

dobro selelaszû; z-rechjum posteni y dobri lyudi iz nyih poztaliszû. Mishlenye, blisnyemu szrechu povekshati, bilo je nyihovo veszelye — y kuliko puth koi zmed oveh verléh mladeh dober kakov chin bi bil obavil, szerdcheno pritiznulgâ je otecz na persza, y dal mû blagoszlova szvôga. —

Szamo nadalye, détcza! govori otecz; szamo nadalye terszetésze blisnyemu vashemu dobro chiniti, ako ravno y bogata niztê — ako bash vi y prez pénezh jezte, tak vasz vendar podvuchiti hochu, kak vi dobrotiva biti morete — pazete dobro! — Kada koi vu hisi vashoj, ali budi vu szuszedztvu, ali pako v-drugom meztu szuprotivchine terpi, tak delyite z-nyim terplenya, dajte mû pomiluvanye vashe zpoznati, plachetesze z-nyim, terszetesze nyemu pokazati, dabigâ iz drage volye terha oszloboditi, ali konchema pomenshati radi, ovo vre bude za nevolynoga prava polehchicza. Je pak koi szam betesen, ali ima senu betesnu, detezu ali drusinu, tak morete mû na ruku iti. — —

Betesnikom guztokrat prigledati, z-nyimi pomiluvanye imati, nyim szlusiti, pri nyih chesz noch zkoznuvati, nye z-veszelem ufanyem batriveti, y k-ovem zpodobna. O draga moja detcza! Vnogo-verztneh teskochh y krisev vu ovom ne-volynem sivlenyu nahadyasze, kade szu-szed szuszedu, ztanovnik ztanovniku szlu-siti, ali kaj vsze jedno je, jeden drugomu haszneti more, ni moguche vam ovde vsze napervo donezti: koisze Boga boji, y blisnyega lyubi, on vre najde nye.

Ovak je rekel Peter detczi; ter z-radoztjum vu lyubavi napreduvat tekläszû, y chine chlovechnozti zvershavat. Peter y Magda poztaliszû ztari, y gdabi vishe z-chinmi blisnyemu haszneti nemogli, hasz-neliszû mû z-dobrem szvetuvanyem y na-govarjanyem.

Zadnyich konecz sitka nyihovoga priblisavajuchisze, na kojega z-kerztchan-zkum jakoztjum chakaliszû. Peter bilje pervi, koi odechu tela je oztavil: pred szmertjum szvojum josche detczu k-szebi

dozove, ponovi nyim navuke szvoje, podsge nyu na vitestvo y ztrah bosji, y izreche blagoszlov zverhu nyih — zatem prime Magdu za ruku, y zahvali nyoj za vernozt nyeinu; tiszî bila dobra moja pajdashicza, reche on: y zprevadyalaszî mê, kakti verna priatelicza na putuvanyu mojem, hvàla! — hvala tî iz iztinzke dushe! — Magdicza! Petrova pako detcza preostro plakalaszûsze — Peter vuru preminutja dohadyati pochutechi, daszê van na polye iznezti — ovde, reche on; hochusze 'nad miloszerdnoztjum y moguchnoztjum Boga chuditi, ovde hochu mûsze josh za vsze milosche nyegove zasgano zahvaliti, y obechanye nyegovo chakati.

Peter iz vsze zasganozti molechi Boga — y vumirajuchega rechi bileszû: — Predobri Otecz lyudih! — szmilujsze meni greshniku! — zapre ochi — ruke mû opadeju dole — mertev bil je.

Za nekuliko danov takaj y Magda iz ovoga szveta premine: — z-dobrum szmertjum je preminula — kak pravo y dobro kerztchanzko lyudztvo preminuje.

Detcza ztaresheh szvojéh grobeke ztratinum oblosilaszu, y vokol nyih divjeh rosiczh naszadila. Nekoju vecherku szvetechnu na roditelov grobe Boga molit hodê, y iz dobreh navukov nyihoveh zpominyajusze. — —

Ovak sivlenye vodiju, koji v-Boga prav verujû, ovak oni sitek szvoj dokanchaju. —

Bogu szlusit,
Krepozt lyubit
Je naj veksha blasenozt:
Szuvrasnika neduriti,
Nikog' v-szili zapuztiti,
Krepozti je zvershenozt.

* * *

Vbogszt, hromi, ali szlep?
Tvê ufanye v-Boga ztavi,
Vu nyem temely najdesh lep,
Da tê nigdar neoztavi;
Prigleda Otecz szvoje,
Koji vu nyem nedvojê.

Pun dobrote, pun lyubavi
Zkerbisze za chloveka:
Nitmû vu naj menshi ztvari
Dati pomoch pomeyka.

* * *

Dà nam czvetje, zmosno drévje,
Y z-szadovjem hrani nasz:
Nut kak anda szvê ztvorjenye
On nasz lyubi vszaki chasz!

* * *

Tak je! tiszî, szuncze jaszno!
Zmosen ove zadavek
Lyubavi, kû nam Bog chaztno
V-nebu zkase za na vék.

Od
Szlobodnoverztva vremènh nasheh.

Iz szerdcza bi selel vu drageh mojéh chtevczih pozlivozt obuditi na ztanovitu

jednu felu lyudih, kojiszî oszebujnu prestimànozt pred drugemi szebi zpodobnemi dati bi radi, y kajti oni tu prestimànozt po nichem pametneshem zaszlusitiszî neznaju, szlobodnoverczi, ili: nebosczi jeszu. Lyúdi, kojeh z-vekshinum nevéruvànye, iz neprikladnoga pameti nyihove vsivanya, y kruto male navuchlivoztih priprave, z-jednum rechjum: iz jako nezreleh knisurchiczh y znanyih dohadya. Iztina je, dasze nyim krivnya dati nemore, dabi oni razumne y vuchene lyudi na szlobodnoverztvo napelyuvali; medtemtoga vendar hmanya nyihova volya nemenyka z-vszum moguchum vernoztjum med takovemi kvara zrokuvati, kojem ravno tak, kak iztem nyim, vu mosgyanih menyka, y koji pravo tak, kak oni malovrednoztjam y razvuzdanoztjam povdani jeszu.

Poszli ztalisha mojega z-szobum donashaliszu, govori Makszimilian; z-ovakovemi, poszrednye vuchenemi, glavami visheputh pri ztolu — — biti; y pervlye kak bi nye prav bil poznal, dalszêmszî

gdagda

g-lagda trúda, nyihovoj lebudikakvôj mudrozti zreszno odgovoriti. Ali salozt! zpoznanye je mê navchilo, da predi potoka Szavu nazad obernuti bi mochi, kak ovakove netechne lyudi na pravi put pripelyati. O vi pamet gubechi, szlobodnoverczi! Jeli neje vam na vsza vasha zmosna szuprotgovorenya vre jezero puti podpunoma zversheno odgovorjeno? Kaj drugoztê vi? kak tmlcze ponavlyachi? — — neg' toga vi neznate, ali znati nechete.

Je ztara siva iztina, vszakomu znana, da ono dugovanye, z-chemsze dichiti hochemo, ali prav dobro, ali chizto nikaj yuchitisze nebi szmeli. Napol vucheni y napol razmishlavajuchi jeszu naj nezredneshi lyudi na ovom szvétu. Oni znaju ravno tuliko, kuliko potrébno je, vu vszéh ztvarih teskòche y dvojmbe proti donezti, y dalye nikaj. Dabi leztor majuczko vishe kaj znali, tak biszî szami na vsze lehko odgovoriti mogli.

Kojiszû z-vekshínum szlobodnoverczi? jeliszû chizto vucheni, ali pak chizto

nevucheni, koji zdrav razum y Bogabojno szerdcze imaju? Zmed oveh nijedni. — Szamo oni neszréchni szrednyaki, koji nit pervéh vuchenozt, nit zadnyéh pravednu proztòchu imaju.

Krépozten inosh mladoga gozpodina — je jeden Bogabojechi kerztchenik; gozpodin nyegov je szlobodnoverecz, kajti gozpodin mladi necheju med prozto bogabojeche lyudztvò zpadati; y P. Mulih je ravno to, kaj inosh je. Z-tum léztor razlukum, da P. Mulih temelyito je vputchen, kaj inosh iz dobroga szerdcza szamo véruje. Na tu Bosju szrechu, da nashi szlobodnoverczi shegave mudrozti zadozta nemaju, takaj y lyudem szebi jednakem — — mudre szvoje navuke razumlyive vuchiniti: kakgod posten Szanho Panza nigdarsze vputiti né dal, da vetromelini, koje nyegov konyanichko - chaztni gozpodin za goliate je dersal, pravi goliati bi bili. Onisze ada iz takove ochiveztne iztine oszméhavaju, y nyu prez naklona zametcheju. Y bash tak ide ovém naprashnem vitezom, kak

ide boritelztva vuchenikom, koji szvoju prikladnozt jako bi radi na kôm pokàzati, koje zamuszani kakov mùs za szilu z-schapom na tla baczi, ali vucheneshi boritel z-mechom dolé povali.

Pri nebosczéh pervi ztupaj je od iztine dvojiti, ali oni razmeju, ali nerazmeju dugovanye, ali chteliszû, ali niszû chteli, to je nyim vsze jedno; pervi ov ztupaj vuchiniju, kojega sze tak chverzto dersé, dash petdeszet pàrov volòv od nyega odvlechi nemore. Jeli anda chudo, da nikaj drugo neznaju, kak dvojiti? Jeden ztupaj vishe razuma, jeden ztupaj vishe znanztvih bi jê iz vszéh krivéh nyihovéh stimanyh chizto van zkopal; oni bi szvoje szlabe temelye v-pamet vzeli, y bludnye prevarlyivéh szudyenyh biszî odkrili, ali kaj bi onda zacheli? z-kém bi sze pregovarjati mogli? A pregovarjatisze véndar od Vere moraju; ar to je pervi nyihov poszel y biztrocha; — poszel y razuma prevejanozt vszeh onéh bedàkov, koji od nosza dalye nevidiju — y koji, vsze one lyúdi za szlabe dúshe

dersiju, koji bolye za vekivechnozt poszlujû, kak oni.

Nashi objedni szlobodnoverczi nekuliko vremena vu diachkéh skolah biliszû; to je ravno tak dugo, kak dugosze potrébuje, imena od nekojeh knigopiszczev — ali naj vishe kakvê lehke znanozti za navchitisze. Z-ovemi szlinami od navuchlyivozti, koja nyihove gingave mosgyancze vu veliko burkanye poztàvlya, z-ovemi szlinami vu velik szvét ztuplyujû. Oniszû tak jako izvucheni, dasze vu vszakom drustvu v-mudre puztchaju razgovore, y zverhu vszeh mogucheh tak duhovneh, kak szvétzkeh dugovanyh szvôga mudroga szuda zrechi znaju, y nyihovo divje, nevkrotno szerdcze, kojemusże neveruvanye jako dopada, szim y tam po szvétu z-szlabum glavum lomache, koja nikaj krepoztnoga nit hasznovitoga domovini pridonezti nezna.

Jaszêm vishe puth od toga premishlyaval, govori Makszimilian dalye; kak ovi napuhnyeni y ponoszni lyudi z-tak

malemi znanoztmi oszovlyenu oszobu szvoju zadovolyiti mogû. Y morebiti szêm zroka znashel. Ovdé imaju, draga bratja Horvati! moja stimanya.

Ztanoviti piszecz znanztva prizpodablya z-jakemi pitvinami, od kojeh nigdo vishe vu sze vzeti neszme, neg' kulikomû glava podnashati more. Mortiszû nashi mladi szlobodnoverczi ovo chteli, ter iz prevech razborne vu jakozti glàvh nyihoveh neufanozti, trezni oztaliszû.

Akoszêm pravi zrok pogodil, tak morem gozpodichichem takovem jedno kruto hasznovito ochituvanye podelyiti, koje morti nyim josche neznano je. Ja nahadyam najmre; da znanozti takaj ztanovitu szvojlyubnozt imaju, po kojoj zpodobijusze k-korenu kine, koju, ako chlovek vu prevech malom mertuku, y dugo jedno vréme, y pozpolom vu sze nejemlye, vodeni, ali szuhi beteg zrokuje, dva pogibelni betegi, kojisze redko drugach, kak szmertjum betesnika dokonchaju.

Z-rechjum: ova zpaznozt more nyim takajshe vu drugeh vszakojachkeh prigodyenyih josche na veliku korizt biti. Ar oni od vszeh navukov y znanztvih vuprav tak podztupno y nezkladno govoriju, kak od iztinh sz. Vere; akoprem niti jedno, niti drugo nerazmeju. Vuchen chlovek preszenetitisze mora, kada szlusha ove pedeny duge szlobodnovercze od mudroznanztva bash tak nesmahno klafrati, kak od Bogochàztneh obichajev; premda po tom nikakove skode pri lyudih viszoke pameti nechiniju, kak da szamo izvishenu szvoju mudrozt szvétu kaseju, na koju zaizto tak odvish gizdavi biti nebi mogli.

Iz szledeche iztinzke pelde videloszo bude, v-kakvô porushenye chloveka szlobodnovérztvo zapelye.

Karol
ili
Szlobodnoverecz *).

Karol bil je vu detinztvu jedino veszèlye y radozt roditelov szvojeh. Z-pohlepnoztjum gledal je otecz czvetùchega ovoga mladencza, tak, kakgoder vertlar gledi czveta, na kojega vernu pazku ima. Vnogi pùth dobri ov ztarchecz iz pobosnoga szerdcza klechech molèchi Boga za blagoszlov détcze szvoje. Ali verli otecz, kak vkanyen je bil, kada je Karol vu dobu mladencza ztupil, za kratko vreme iz navukov mudrozti zeszvema jesze zpozabil, koji iz vùzth otchinzkéh jeszu czureli. Kakti kony ozojni chizto puztchasze od pohotnoztih szvojéh ravnati; na zlo zapelyan po hman pajdashih, podztupivshisze iz vszega zespotavati, kaj szvéto je. Kré-

*) Freygeist.

pozt y Veru za nemar dersal, pache iz nye szî oszméha chinil. Zaobztuny otecz vu prevelikoj tùgi trapechisze, zaobztuny ztare nyegove ochi vruche szúze roníleszû, szedi laszi zaobztuny szûsze na ztaroj glavi od razsaloztenya treszli, nikaj vishe nè genulo malovrednoga ovoga mladencza. Szinko! — ovak govori postuvanya vreden ztarecz, Szinko! — ah! ako szî ti na Otcza tvôga pozabil, ako ti za nyega nikaj nemarash, o! tak barem poszluhni josche rechi ztaroga priatela tvôga, ter nezametchi preopominanye moje. Ja dobro miszlim z-tobum, Bog mî je szvedok, mladich! poszluhni preopominanye! Put, po kojem ti hodish, vodi tê na porushenye. Neveruj czvetju, koje na ztezi pod nogami tvojemi czvete. Kacheszû pod rosami zkrite, ti jê budesh z-vremenom pochutil — zaizto budesh jê pochutil — y suhko tuguval, ali prekeszno — — — vernisze nazad, o szinko moj! vu naruchaj sz. Vere. Vidish, priateliczu nyeinu, krepozt, poleg nye ztoji, y lyublyeno pozivate na zvelichènye. Nebesi od zresznoga krepozti obraza — o nebesi! mamliveshi je

on, kak zkazlivo szmejuchasze chalarne naszladnozti licza, koja tê zprilizlivem basiliska gledom vu iztom szmehu jadovito vumarjaju. O Szin! — na zkorom mladozti leta prejdû; na zkorom naj dugshemu sivlenyu konecz bude — miszli — da nasz na szmertni poztelyi vsze oztavi: — kômusze onda vtechesh? — Kade tvoje vumirajuche ochi batrivozt najdeju, gde ufanye greshna tvoja dusha najde, kak pri onom, kojegaszî ti tak neverno oztavil, y vu sivlenyu na nyega nit pomiszlil jeszi. — Japa! odgovori szin; zavine z-noszom, y hiti preko plechh szvôga karbonarzkoga kepenyka — Japa! viztê ztari, vi szî vu pameti malate dugovanya, koja nish drugo neszû, kak iztvorki szlabeh mosgyanov, vashe ztare horvatzke shege zmirom vam po glavi hodê, koje pri szinih vezdashnega szveta malo znamenujû. Kaj marim ja za vashu krepozt, za vashu Veru? jaszêm na szvetu, da sze veszelya vusívam, ter szî vnogo glave neterem za zmishlyene pripovézti Redovnichke. Ovak tepel je razvuzdani ov mladenecz — y rechi ove kakti gorúchi mech otcheva

szerdcze preboleszû: kak tenya szushechi sze tusni ztarchecz zprevadyal je dneve szvoje, y vumerl, szuze josche tochech nad Karolom szvojem: — — Nezahvalni, y tverdeshi od kamena malovrednyak! nezpoznàvashli josche lyubav otcza tvojega, hodi szim, ter poglej mertvo ovo telo, kojemu szî ti szmert zavdal, poglej nyegove krepene ruke, koje szûsze tuliko puti prot Nebeszam za tê prusale. Moreshlisze josche tak milehnem otchinzkem proshnyam szuprotztaviti? — — ali zahman szû vsze réchi. Z-malovrednemi detchàki v-naszladneh veszelyah zpotepe sivlenye szvoje Karol, y zprelajhari nenadomeztlyive lyublyene dneve, nikômu od zla szuze prelevajuchemu neszmilujuchiszc, z-nikêm na szvetu pomiluvanye neimajuchi, — szamo pijanchuvati, konye zjahuvati, lajharitiszè, y nechizto sivlenye voditi nyegov jedini bil je poszel. Na pod konecz koncza mera grehov nyegovéh napunivshasze, navalileszû nad nyega nevolye, sziromastvo y betegi, neoztavlyeni naszladnoga y razpuztchenoga sivlenya szledniki, zapuztchen od pajdashev cha-

larnozti, pogiblye vezda Karol v-jednom szmràdu na poztelyi. Zlochezta szlama bila mûje blazina, y vushi poplun nyegov. Ovdé ztoperv velikochu nevolye szvoje je pochutil, y ztrahovito preklinyal pohabitele nedusnozti. » Odurni hahari! krichi on: neliztê mê zadozta neszrechnoga napràvili! Povedyte, zakaj ztê mî jedino veszelye vmertelneh, zakaj verovanye vu Boga iz szerdcza môga zterglî? néliszêm szada neszrechen — prez kraja y konoza neszrechen, derhtajuch pogled moj obrachasze proti Nebu, kadé miloszerdnozt Bosanzka za mê vishe neprebiva: — prelyuti hahari! ovak krichal je Karol, y dushamû zdvojenya puna bivsha. Pajdasheczi pako iz neszrechnoga Karola oszmehavali szûsze; kak? ti isches pri nasz pomoch? rekliszû; kaj bi nasz genuti moglo, z-tobum pomiluvanye imeti, on, koi Boga nepozna, takaj niti lyudi neprestimava; pogini szamo pogini — to je nashe veszelyiche, da tê prav neszrechnoga y nevolynoga videti moremo. — O Nebo! zkrikne z-vumirajuchem jezikom Karol; kakvê szû ovo poganinzke merzote od lyu-

dih! jeli to vashe mudroznanztvo? tak dalko neveruvanye zapelya chloveka vmertelnoga. O ti dobri moj Ztvoritel! kak szêm krivo szimanye proti tebi imal, kak szêm zaszleplyen bil, daszêm tvoje szvete pute oztavil, szledujuch vuke y rugotne oroszlane, da po tom mogelszêm nekrive ovchicze merczvariti. Ovak je govoril Karol — y szuze saluvanya mledna nyegova licza mochileszû. Premínul je — y kadabi vre zkoro dushu zpuztchal bil, preztrashno zgovorivshi: — O mladozt horvatzka! kak naj zasganeshe zaklinyam tê, y zkloplyenemi rukami proszim tê, neveruj nigdar onomu, koisze Boga neboji, y szuprot nyegovém szvetem Vere zapovedjam prevzetno govori, y iz nyih szî oszmehàvanye dela. O mladozt predrage moje domovine! besi szlobodnoverecza — — ar nikaj nyegovoj razvuzdanoj y hmanyoj dushi medyu poztaviti nemore. — — — Laztovita haszen je nyegov Bog, ovomu on vsze alduje — — bési — — ako dobro tvoje tebi szveto je, bési — o mladozt! — — neboscza! — —

Chúj, mladich dragi!
Navuk ov kratki,
Koi k-dobru tvojemu szlusi:
Prignisze doli,
Veruj, y moli;
Poniznosze k-Veri pridrúsi.

* * *

Kadtî szment dójde,
Z-tela Duh pojde
Veratê hoche batriveti;
Vszesze razszvéti,
Dúsha v-raj szvetli
Tvoja chê veszelo dozpeti.

ZAPOVED DRUGA.

Neprimi imena G. Boga tvojega zahman vu vuzta tvoja.

Neprimi imena G. Boga tvojega zahman vu vuzta tvoja, veli ova Zapoved; pak vendar malo lyudih zna, kaj ovo rechi hoche.

O Bratja draga! kak preszladko je mishlenye, koje vu nasz goré ide, kada mi Bosje szvete Zapovedi prechtevamo, y kada vu nyih opasüjemo, da jedino blasenztvo nashe, prepisz je bil Vishnyega, gda je Zapovedi szvoje nam podelyil — kak dober móra on biti, koi nikaj nezapoveda, nego kaj za szrechu nashu je — kak dober móra on biti, koi nasz tak lyubi, da jedinoga szina szvôga za nasz je alduval.

O lyudi kerztchanzki! ako vi v-vecher, kada szúncze vida nashega szlavno oztavlya, ali v-jutro, gdaszę z-preszenetlyivum zmosnoztjum v-zrak podise; ako vi, velim ja; pri ovakovém odichenem narave izkazu premishlyavate; da vsze, kaj okol na okol nasz lesi, vsze, kudagod bosanzko ovo szúncze szija, y vsze, kaj ochi nashe na zemlyi videti mogû, na szlusbu y na haszen lyúdih ovde je — Ah! kak mora vem vu szerdczu biti, ako vi na Boga míszlite, koi práva lyubav je! —

Terszemosze nyega poznati, nyega — vszeh lyudih predobroga Otcza, — ter nyegove Zapovedi szvetę naj nasz pelyaju za poznatigâ. — — Vszi mudroznanczi, bratja! y vsza nyihova mudrovanya y zvedlyivozti povedati vam nemoreju, kaj je Bog; nyihova szuprotgovorenya ochito pokasujû bludnozti nyihove: nyihov ztéshnyen y obgradyen razum vu zkrovnozti Vekivechnoga nedoszise — jedina Vera Bosanzka, Bratja draga Horvati! ima prav valyane pokaze, po nyojszê chlovek k-

onem nepreszeslyivem Iztine glublyinam priblisava po veruvanyu. — —

Puztémo himbene mudriashe nyihovomu Bogu vklanyatisze, koi sze szamo za szê zkerbi, y za nijednoga chloveka neztara — puztemo jê na obshanozt razuma po tmiczi bluditi — miꞩze hochemo nad nyimi kervavo zplakati, y nye pomiluvati, da szûsze tak jako zgubili. — Szveta Vera nasz vuchi jednoga bolshega Boga poznati. Kaj veli ova? —

Poztavite szî, Bratja! veli ona: jeden hip napervo; dabi vash dragi otecz od narodyenya vashega doma nebil, vi gâ nigdar nebi bili poznali, y nigdar od nyega govoriti chuli, vasha pako mila mati bi vam povedala, da vi jednoga dobroga otcza imate, dasze vi nyemu imate zahvaliti, da sivete, da vi jélo y pilo, opravu y hise, od nyega, ovoga predobroga otcza imate, koi v-dalkeh méztah zmir' na vasz miszli, koi, vszaki dan z-novemi y novemi darmi lyubav szvoju vam izkasûje, koi zmirom za vash dober ztalish pita, y radujeszê, ako vi krépoztno baratchete.

Povedytemî

Povedytemi poleg dushe, Bratja domorodczi! nebili vi takvôga dobroga otcza poznati seleli — zaizto szî vszàki (k o m û p a m e t n i z e v r e l a) bi selel — y dabi nam mati vszakojachka lepa dugovanya pokasuvala, dabi nasz pod szadovna drevja pelyala, y nam bi rekla; na vszem ovém vashemu lyublyenomu otczu zahvalitiszę imate, ovo za pochinek vash je naredil, ovo za razveszelenye vashe, ono za obrambu vashu: — kak pohleplyivi mi bi bili, ovoga prelyublyenoga otcza poznati.

Nadalye dabi nam mati od nyega jednoga lizta pokàzala, po kojem nasz on kruto lyubeznivo poziva, da mi k-nyemu naj dojdemo, nego v-kojem (liztu) takaj nam pute prepiszuje, v-kojem veli nam — — nejdete po oneh z-kiticzami naperjenemi vertih; grozovite kache y lyuti tolvaji tamsze zadersavaju — ondeszû za vasz zanyke nalechene, bi vam sze na putu kaj zla dogoditi moglo — nego szledujte puta, kojega ja vam pokasujem, y vi za szegurno k-meni dojdete. Povedytę szada, ah! kak bi mi radi hise nashe oztavili, y v-jeden

chizto neznan orszag, ako taki na putuvanyu vnoge priteschicze y nevolye podnashati bi morali, bisze odszelili, da szamo k-nashemu otczu dojti moremo.

Gdo anda goruche nebi hlépel preszladkoga ovoga priatela videti —y izizkati gà, za zahvaliti mûsze mochi? — Ov otecz je Bog, mati, koja nam dobrotu nyegovu nazveztchuje, Narav; Lizt, koi nam pute pokasuje k-nyemu dojti, Véra Bosanzka, y zapovedi nyegove, à on, koi nasz na naruchaj nyegov pelya, je veruvanye vu Jesusha Kristusha.

O Horvati! chtejte nyegove Zapovedi szvète, one vasz na nezgovorno dobro vodiju. —

Pavlomir,
ili:
Chlovek, koi znal je, kaj znamenúje — neprimi Imena G. Boga tvojega zahmàn vu tvoja vúzta.

Pavlomir bil je Szúdecz, jeden takov Szúdecz, koi nigdar ni pozabil, kaj ova teska chazt rechi hoche: ti vumerlyiv chlovek, szudish lyúdi — — — On je vszaki dan miszlil na szvoju sz. priszegu, koju, ztúpech na ztoliczu szudbenu, je polosil, y zpomenuvshisze, da on Boga Vszamogúchega za szvedoka je vzèl, da praviczu poleg dushnoga zpoznanya y dúsnozti lyudem krojiti hoche.

Iz ovoga zroka vszakoteri pravdu vodèchi jednak mû je bil: tak velikash, kak priproztchàk, tak bogàtush, kak sziromak. Nagnenya nyegova vu praviczi y pra-

vichnozti temelyila szûsze, y on pred vszemi nazochi rechi jesze podùfal; da pregreshka je pregreshka, ako taki nyu y velikàsh je napravil, y da tatbine, tatbine jeszu, ako taki nye y plemenitàsh je vuchinil.

Vnogiszûgâ odgovarjali od toga, vnogi szû zamerjali nyegovomu odpertomu y pravichnomu szerdczu — pache y omrazúvali szûgâ pri dvoru kralyevzkom — — medtemtoga on pred ochimami Bosanzkémi vu szvétem ztràhu Bosjem sivlenye szvoje vodechi, vszigdar rekel je: Ime Bosje nigdar y za nigdar ozkruniti neszmesze. Jaszêm obechal Gozpodinu Bogu, da ja kràlyu mojemu veren biti hochu, jaszêm to Bogu obechal, y za obdersati obechànye moje potrebuje dusnozt — ja neszêm priszegel, da praviczu za péneze ali budi za drugo kakvô blàgo tersiti hochu, neszêm priszègel, da dopitanya szúdov za peneze na prodaju poztaviti hochu, neszêm priszegel, da ja iz ztraha pred bogatushmi, ali rodbinztvom — sziromaskomu y nekrivomu lyudztvù

krivicztu delati hochu, niti szêmi priszegel, da zbog volye kakove szmradlyive senzke krivo obszudyavam. — Vsze ovo nisz' ja priszégel, y nigdar ovakovem odurnem merzotam Boga za szvedoka vzèti nebi bil mogel, nego protivnem nachinom jeszem sze zavezal, drago po Imenu Bosjem zavezal, — y vu mojoj réchi do kraja obztati hochu, ovak govori Pavlomir, y pravíchen bíl je — — vszaki szirotek k-nyemu szlobodno jesze vtekel; ar gâ je szuprot krivodùshnyakom poleg szvoje mogúchnozti branil, — nikada prilizavanya rechi iz vuzth nyegovèh neszû izhadyale. On govoril je poleg pravicze y dusnozti, y nekteriput poglaviteshemu rechi znal: Gozpone! na szudnyem dnevu od vsívanya oblazti nyihove y od chinov krivichneh preztràshen rachun Vishnyemu dati budû mòrali, pak onda kaksze opravichili budû? — Kada tuliko kriviczh, kojeszû oni lyudèm ponapravili, proti nyim pòdignesze, kaj bû onda? Gozpone! Ovak je govoril Pavlomir, y ravno tak miszlil. —

Prîpetisze jednoch, da jeden neszrechni tesachki chlovek, koi niti pravéh temelyov od Vere, niti dobro odhranenye ne imal, jako sedyen v-kerchmu dojde, y vu seďyi na hitrom izpije vino szvoje. — Za mal chasz vinosze po silah razide; glavamû poztanc omamlyena, y neszrechni, ztrashna pszovanya proti Bogu nepremishlyeno izplyuvavshi — odpelyan vu vuzu — y po szúdu na szmert obszúdyen.

Pavlomir bil je odlúchen glavno ovo obszúdenye kralyu za podpisz predati, y kadabi k-kralyu bil zashel, prichne govoriti ovak:

Pavlomir. Nyih' Szvétlozt! ovdé imaju szuda szmertnoga za podpiszati; jednomu zmed nyihovéh podloznikov zarad blaznozti szmert je dopitana.

Kraly. Zarad blaznozti? to je ztrahovito! — naj vumre — —

Pavlomir. Proszim, Nyih' Szvetlozt'! za poterplénye mali jeden chaszek, y naj mî dopuztiju jedno dvé réchi.— —

Kraly. Imate vi za nyegovo branenye kaj govoriti? —

Pavlomir. Némam, Kraly premiloztivni! — neg' to szêm rechi hotel, da mê tja vu glyublyini szerdcza salozti, da tuliko blaznikov nahadyasze. —

Kraly. Blaznikov? kaj je ta hmanyicza tak obchinzka? —

Pavlomir. Ah salozt! Nyih' Szvetlozt'! jako obchinzka.

Kraly. Taksze moraju zverhu nye preostre kastíge poztaviti.

Pavlomir. Kak moj premiloztivni Zemlyoladavecz za dobro nahadyaju: — — szamo jedno kruto ponizno pitanye. —

Krály. Vu chem ztoji? —

Pavlomir. Bili, Nyih' Szvetlozt'! ovoga chloveka, kojega glavno obszùdenye ovde pred nyimi lesi, na szmert obszùdili, dabi Vechnichtvo zto drugéh, koji szû vu iztoj pregréshki vnogo vekshi krivczi, odvezalo, y dapache prez vszake kastige puztchalo —

Kraly. Nebigâ obszúdil, neg' bimû miloschu dàl, — à vekshe krivcze kastiguval. —

Pavlomir. Ov zgovor je pravichen, y mishlenya nachin kralyu mojemu laztovit — naj mê ada poszlúhneju, pravichen Szamoladavecz! kaj mî dúsnozt nalase nyim povédati.

Oni imaju vu nyihovem orszàgu jednu vnosínu blaznikov, naj sze neplashiju zverhu toga, kaj nyim povédam — vszakoteri zmed nyihovéh podlosnikov, koi chazt, ali budi drugu kakvû szlusbu obnàsha, priszegu naj szveteshu polositi móra, da on chlovechanztvu, kralyu, y domovini szvojoj veren biti boche. Vezda, Kràly zmosni! naj premiszliju, kulika szila nahadyasze krivopriszesnih, tojezt: priszegu neobdersavajúchéh, koji po szvojhasznozti ali penezoselnozti chlovechanztvo, kràlya, y domovinu szramotnó vredyujû, ter najmî povedu, neliszû ovî takaj ogrutni blàzniki? — zaiztinito jeszu; kajti szúdecz on, koi praviczu za peneze prodàva, on dvornik, koi javkanya y szuznate melbe obtersheneh szirôth chuti neche, — lyuto blaznil je proti Bogu, kada je priszigal: — naj daklye poztaviju

nevolynoga ovoga chloveka, kojemu oni szmert dopitati mogû, na sztràn oneh; od kojeh szêm rekel — y naj premiszliju, da ov chlovek prez odkojenya dobroga, prez vszakéh temelyov je odràszel, da on morti jenput nit' pràva vputcheuya od naj vekshega Szobztvà Bosanzkoga néma, — y naj razszudiju, naj pravichneshi Kraly! koi zmed oveh G. Boga naj bolye je vrazil. Vszaki chlovek je kip Vekivechnoga, vszaka szùza bratinzka je szvetztvo Vishnyega; on, koi nevolynoga chloveka obtershava, kipa Bosanzkoga z-hmanyemi rukami spotlyivo draplye; à on, koi szuze iz ochih neszrechnoga ztische, — szvetztvo Vekivechnoga poteptàva, — naj ova vsza dobro pretreszeju, pravichni y veliki Kràly! — — y naj podpisheju ovoga szúda. — —

Nàdto Kraly milo zdehne — ter réche; Vi imate prav Pavlomir! morti szmô vre mi vszi Ime Gozponovo blaznili — — predajte ovoga chloveka vu dobru odkojivanya hisu, y dajtegâ vu sz. Veri podvuchiti — rekel je Kraly — Pavlomir pako

z-zadovolynoztjum vu dushi domom jesze povernul. — —

Zapovéd ova, neprimi Imena G. Boga tvojega zahman vu tvoja vuzta, jè kruto velike oszebujnozti. — Nektêri stimaju, ako oni nekùneju, y nepszujù, tak vrè tomu dugovanyu zadozta je vchinyeno. — — Ali, draga moja bratja, Domorodczi! dusnozt szvoju prelomiti, k-kojojsze po priszegi zavesemo — takaj je blaznozt — blaznozt je z-blisnyem szvojem kervolochno baratati, koi kíp Bosji je: — prelyuto takaj blazniju vszi oni, koji Veru Bosanzku iz szerdczh lyudih izhititi priliku ischeju. — —

Ah Víshni Bose! tuliki ztrahi y zone chloveka prehadyaju, kadaszt premishlyava, v-kakvôj szramotnoj prestimanozti sz. priszege jeszu, y kak od dneva do dneva odszvetchujusze, y ozkrunuju. Zverhu sivlenya y imetka priszege szudiju, pak nékoji hmanyi lyudì ovu szvetú zaufanozt zlo vsivaju. —

Vszaka szlédnya silicza trepetche, kadaszc na nekotere lyudi pomiszli, koji kakti zgrablyivczi blisnyega kervave sulye po priszegi otimlyeju. Vszako tolvajztvo je odurlivo, ali nijedinzko odurliveshe kak tolvajztvo po krivi priszegi; duh peklenzki gà je z-naj cherneshum vszeh gnyuszobh pechatjum prisgal. Hmanyicza je, cherna y prokleta hmanyicza, — zaufanye, koje po priszegi na postenye nashe zadobivamo, hman troshiti.

Kak malosze na szvetozt, vrednozt, y na zavez priszegh szadashne vreme pazi. Kuliko lyudih je, koji z-priszegum potverdyavaju, da iztinu govore, à vendar dushnozpoznanye poveda im, da laseju — na peldu: Stefan po priszegi obecha neszrechnomu Janushu pripomoch, à on to vre napre zna, da szvoju rech dersati nemore.

Martin je dvojmblyiv vu dugovanyu, pak vendar za holbu vina ali za ostreshnu rech kakvôga piszara priszese kakti jednu stanovitozt.

Krivo priszeganye je jedno prerusno veliko prekershenye proti iztomu Bogu, chlovek, koisze krivo priszise, zatajiva y zespotavasze iz szamoga Boga; kajti ali on neveruje na vszaznanozt Bosanzku, ter stima, da Bog tak lehko kak lyudi vkanitisze more, ali miszli; da Bogu na tom ne leseche, ako krivo ali pravo govorisze, to je nyemu vsze jedno, ako gdo iztinit ali lasecz je, ali da Bog neje tak szvet y pravichen, dabi lasi kastiguval; takov chlovek, koi priszegu neobdersava, dushu szvoju za menye dersi, kak mû jû izti hudich dersi — on je gorshi od vszeh poganinov, ar szî spotnicze iz dobrote y nedokonchlyive znanozti Bosanzke zdelava, on sze iz nye na naj podztuplyiveshi nachin zespotava, kada Ime Bosje zlo potrebuje, po iztom cherne lasi za potvérditi. Krivo priszesni chlovek neizmerno sz. Veri nepostenye chini, nyu pod noge metche — y kakti peszoglavecz do nye nikaj nedersi — bili on drugach z-takvem oszebujno prestimanem Vere darom, kakov priszega je, spotlyivicze tiral — pretmda na izliku Veru obnasha — — da po

tom prevare y cherne hmaoyicze szerdcza szvogâ zakriti more.

Krivo priszesni je naj hudobneshi Vere Bosánzke spotlyivecz. On je tak tupo prevzeten, daszî szam praviczu nebezku za vrémenite y vekivechne kastige proszi, on sze neboji, naj nepriztojneshu nepametnozt vuchiniti.

Bogu naj vekshemu neba y zemlye Gozponu, y lyúdih szúdczu z-tulikum puka nazochnoztjum y zmosnozti pripravum pred ochi poztavitisze, nyega za pomochnika y priatelá lasih napraviti hoteti, kakova podztuplyivozt! — kakova luda nepametnozt! — — premiszli, nischetni ti chlovek! — — — — — —

Tolvaji.

Proti polnochnoj ztrani szveta je ztanuval jeden mûs, koi ztaborzko vreme kerchma-

ru, drugach szuszedu szvojemu, nekuliko ztotinh ranyickkov v-zhranenye je dal, proszechigâ, dabi ove peneze, chêbi poginuti vtegnul, sziromaskoj détczi nyegovoj nazad polosil. Kerchmar za ztanovito obecha mû to vuchiniti, y z-priszegum potverdi. —

Po dokonchanem nemiru taborzkom ide mùs k-kerchmàru, y proszigâ za peneze szvoje, ali kerchmàr od dugovanya toga nikaj vishe znati né hotel; szerdcheno zatajivshimû duga.

Nezdushen chlovek, reche mùs; iztina je, da ja drugoga szvedochànztva nemam, kak tvoju nevmertelnu dushu y postenye tvê — miszli vendar, daszî mî priszegel, y Boga Vszamoguchega, koi vsza zna y vidi, za szvedoka vzel; zpomenisze na Ime Bosje, y nebudi krivo priszesni. —

Kerchmar na ov musa nagovor rozgotom jesze naszmejal, y ztiral musa na glavcze chesz vrata van.

Tusni y sziromaski mùs suhko plachuch domom vernesze k-déczi szvojoj.

Za kratko vreme dogodísze, da kerchmar, koi pénezolakomecz je bil, z-nekoteremi tolvaji zpoznati jeszi selel; miszlechi iz hise szvoje gnyezdo tolvajzko napraviti, zarad toga naj zaverseneshe lyudi k-tomu zlochinztvu naszoubivshi.

Vre vishe kak trideszet potèpuhov vu szvojoj knisiczi imajuchi, nad kojemi on harambasha biti je hotel. — Dneva odluchiju; v-kojém to drustvo zvershено tverdisze. — Ne dalko od szela vu lozu keszno v-noch zkupzishlisze jeszu. —

Szad szmô, reche jeden zmed nyih; vszi zkupa ovde — kerchmár bi rad nash vodya biti, zato potrebno je, da mi nyega, y on nasz pozna — denesz daklye perva naredba nasha neka bude, da vszaki szvoje vre vuchinyene hudobnozti valuvati mora. — Ova miszel czeloj cheti verlo jesze dopala, ter jeden za drugem zachnę merzke szvoje ogrutnozti izblyuvavati.

Zadnyich dojde red na kerchmara. Ti, nekoji kriknuliszû; ti prez dvojmbe budesh takove najeme imel, koji tê vrednoga pokaseju za vodyu nashega biti. — Taki budete chuli, odgovori kerchmar, y pochne marlyivo pripovédati. Zmed vishe kak zto nezdushneh chinov pove îm, kak je on sziromaskomu můsu po krivi priszegi peneze zaufane zatajil, — — pak — neli to nekaj fino prevcjanoga? Bratja! k-tomu josche pridoverse. — Medtemtoga gluboko muchanye med tolvajzkum ovum chetum naztane — na jenput ztupi jeden zmed ovch ztrahovitéh lupeshov z-chernosútem obrazom, y velikemi maztnémi muztàchi v-szredinu, pograbi kerchmàra za srelo; y hitigâ na żemlyu, govorech; Ti galsenyak! ober vszeh galsenyakov galsenyak! ti nîszî vreden jenkrat nit' med iztemi tolvaji vishe biti; — prokleti pogan! — pri nase je potrebno rech szvoju dersati, y nigdar toga vchiniti nebûsh mogel, ako ti priszegu tvoju nebudesh obdersaval — peklenzki pozoj! — ja takaj znam, kaj na szvetu biti more; y kaj biti nemore;

jeszem

jeszem nekteri nevlyuden chin napravil, ali nigdar niszêm neoborusenoga, gingavu senzku glavu ali dete, ali ztarchecza y kojega zbantuval, ali z-prilizlivum prevarum chloveka penezh reshil — — — kaj ja imam, imamsze jakozti mojoj zahvaliti. Tiszî jeden tepecz, — lebudikaj, — markaj, — pripraven denesz z-nami krazti y robiti, à zutra nasz izdati — — bi tê mòrati na remenye zrezati, — — ti krivopriszesna dusha ti! — Ovak tolvaj je govoril, y vsziszûgâ pohvaliti: — zatem szû ishli, y oplenili vszu chizto hisu kerchmarovu, daliszû nazad sziromaskomu mùsu peneze, koje on kerchmaru vu zpravlenye je bil dal, kerchmara pako na hrusku pred hisum jeszu obeszili, kakti jedno med iztemi razbojniki nevalyano ztvorjenye — y po tom vszém lyudem pokazaliszû — —

Kak jako naj vekshi zlocheztnik szvetozt priszege obdersava: — y da jenput niti izta cheta tolvajzka prez vernozti y zaveruvanya ztati nemore. — —

Schwarze Boßheit muß im Herzen
Solcher bösen Menschen seyn,
Die mit Eid und Schwüren scherzen,
Und das Heiligste entweih'n.

*
*   *

Häuchler sind es, die uns tödten,
Durch den Schein der Heiligkeit;
Die noch gar zum Himmel bethen,
Bey der That der Grausamkeit.

*
*   *

Räuber will ich ehrlich nennen,
Gegen den, der Eide bricht:
Die Natur mit Mord versöhnen,
Und die Finsterniß mit Licht.

*
*   *

Wie kann sich die Menschheit schützen!
Wie erschrecklich wird die Welt,
Wenn die stärkste aller Stützen,
Wenn die Treu der Menschen fällt.

*
*   *

Wenn der schwarzen Boßheit Knechte
Treu und Glauben kühn entweih'n:
Wer schützt dann der Menschheit Rechte,
Und wo wird man sicher seyn?

*
*   *

Ja selbst wanken schon die Thronen,
Der, der keine Gottheit scheut,
Der wird keinen König schonen,
Nichts für ihn ist Heiligkeit.

* * *

Ach Monarchen — Menschenväter
Schützet die Religion;
Seyd der Unterdrückten Retter,
Und befestigt euren Thron.

ZAPOVED TREJTA.

Zpomenisze, da Szvetke szvetish.

Jako malo lyudih previdyúje viszoko prestimanu ovu vrednozt, koju Zapoved ova na blasenztvo chlovechanzko ima. Zpomenisze, da Szvetke szvetish: Kaj hoche to rechi?

Szvetek — znamenuje jeden dan, v kojem chlovek od dela pochiva; szvetiti ada znamenuje pochivati — zaizto, tak szi miszliju vnogi — y prevnogi, koji vu manguvanyu siveju, y iz vszakoteroga dneva zbog lenozti szvoje szvetkaszi napravlyaju. Ali, predraga Bratja! nepozàbémo, da ova Zapoved neveli: zpomenisze, da szvetechni dan mangujesh, nego

velí: da szvetka szvetish. Szvetiti, ovo je ta smehka rech, zverhu koje kerztchenik katolik razmishlyavati mòra. — Kaj znamenuje szvetiti? ovo je pitanye.

Szvètka szvetiti, znamenuje; dneva, kojega Bog, ali sz. Mati czirkva na postuvanye je odluchila, vredno zprevoditi; à vredno zprevoditi znamenùje, od darov Nebezkéh y od izvishenoga onoga czilya, na kojega dobrotivnozt bosànzka vszakoga chlovéka je odredila, premishlyavati — — premishlyavati, kaj je dusnozt nasha proti Bogu, proti blisnyemu, y proti nam szamém: kaj sz. Vera od nasz potrebuje, y kaj szrecha obchinzka y szvet od dobroga chloveka imati seli: ova premishlyavati, ova marlyivo y nevtrudyeno zvershavati, znamenuje: szvetiti. — — Ah Bose! kak malosze takoveh szvètkov chesz czelo léto prebavi. —

Tomek szvetka priztojno szveti.

Tomek bil je prozti jeden chlovek; on vu hisi szvojoj vitesko jesze ladal, z-nijednem szúsaedom nepriatelztvo nê imel — nyegove nyive naj bolye zorane bileszû — nyegove goricze naj bolshe vino rodileszû, y nyegovi skednyi z-naj bolshem sitkom napunyeni jeszu bili. — Odkud to dohàdyati more, nekteri rekliszû, da Tomek tak szrechen je? — Blagoszlov Bosji je vu hisi nyegovoj, odrekliszû drugi; kajti ta chlovek prav po kerztchànzki sive. — Znash ti kaj? szúszed! reche Peter k-Pavlu, hodmo mi k-Tomeku, y on nasz naj navchi, kak je on Blagoszlova Bosjega zadobil. — Lyudi szvojeh rechih rekliszû, ter szvetechni dan k-nyemu jeszu ishli. — Tomek senu y detczu szvoju, szluge y dekle, brate y szeztre v-okol szebe imajuchi, chtel im

je iz knige vszakojachka lepa dugovanya. On néje bil vu hisi — vu komori, nez nego bil je na polyu pod lépem chreshnyevém drevom: ovde, gde lépo y vugodno je, ovde, détcza! velel je on; ovde je dobro nad moguchnoztjum y dobrotum Bosanzkum premishlyavati. — Kadabi Tomek Petra y Pavla dojti k-szebi bil videl, ztanesze gore, y priatelno pozdravi nye — dober den! reche Tomek; dober den, dragi szuszedi! — Hvala! Tomek, odgovoriliszû Peter y Pavel — nezamerete, daszmô mi k-vam doshli: mi znamo, da vasz Bog rad ima; ar vasz vu vszem blagoszlavlya, zato y mi takaj bisze radi od vász navchiti, kaksze Bosji blagoszlov zaszlusuje. — Tomek lyublyeno obgerli szúszede, y reche îm: Bratja mila, szuszedi! dobrota Nebezka je zverhu vszega. Ako vam sze moj sivlenya nachin dopàda, to mê veszeli, y budemê veszelilo, ako sze z-menum potruditi bi hoteli — po putu krepoztnem hoditi: — vishesh je vszaki puth bolye kak menye — — szedeteszî, dragi moji szuszedi! — ja chtejem ovde ravno jeden bash lepi del od de-

lavnozti; bili vi takaj jedno malo poszluhnuti htêli? — Zakaj ne? odgovori Peter; o moja bratja, szuszedi! govori dalye Tomek; vi nebi veruvali, kulike hasznê iz chtenya dobreh krisiczh izvlechisze moreju; Bratja! ztałne vasz chinim, da nigdar chlovek knigu nezapre, da nebi kuliko tuliko chłovechneshi y krepoztneshi poztal, pak neli to vre veliko veszelye y hràna dushh? — neg' nashi lyudi — — — preleniszû chteti, oni rajshi v-kerchmi iz punoga ztekla chtejeju, y zato nemaju nikakove szreche, niti Błagoszlova Bosjega pri detczi y pri gozpodarztvu szvojem; — premdasze czelo sivlenye muchiju y kiniju, pak îm sze vsze nikaj nepozna — — kajti îm miloscha Bosja menyka — — — da pako zpoznate tu haszen, kojasze iz knígh zadobiti more, hochu vam na kratko prechteti:

Od poszlenozti.

Vsze dobro, kaj jeden kerztchenik chini, mòra iz łyubävi proti Bogu y Odkupitelu chiniti; ar onda z-pripravnovolynoztjum

y radem szerdczem chini, y to vszakiput, ali mû lehko ali tesko ide; takaj zkerblyivoztjum, prav poleg volye Bosje vsze obàvlya. Mòra nadalye chlovek vu zvanyu szvojém iz zahvalne k-Bogu lyubavi delaven y marlyiv biti. To zapovedi Bosanzke szobum donàshaju, to tulike pelde Jesusha Kristusha nasz vuchê, da vszaki szlednyi za haszen lyudih nevtraglyivo dusen je delati, pache y pri naj hujshem pozluvanyu marlyiv obztati mòra.

Zato koi je vu sz. Veri dobro podvuchen, y je za iztinu pobosen chlovek, takov za szegurno pri naj teseshem delanyu len niti nemarlyiv nebude.

Dragi kerztcheniki! kak vi veliku ovu Bogu dopadnu krepozt obvershavati morate, ter tak, da za vasz y za druge lyúdi odtud naj vekshe haszne poztaneju, hochu vam ztoperv povedati. Najdesze lyúdih, kojiszû na veke poszleni, pache y pritusevajusze, da tuliko dela imaju, daîm jedinzka vura neoztane, dabi v-czirkvu iti mogli, priatele betesne pohoditi, na

sztalish dushe y vekivechnozt miszliti, pak szû véndar poszleni manguvachi; kajti nikaj hasznovitoga nedelaju, premda koriztneshe ztvari poprijèti bi mogli; poszle zvanya szvojega zapuztchàvaju, y z-nepotrebnémi dugovanymi zabavlyajusze.

Oniszû léztor delavni lyúdi, koji vsze one poszle, koje vremenito zvanye nyihovo potrebuje, y po kojeh blisnyemu szvojemu na haszen jeszu, z-nagnenyem y dobrum volyum, pazlivoztjum, vszevdilynem terszenyem y prez greshènya zvershàvaju.

Koi z-tromnoztjum, szilenyem y zlum vòlyum szvoje zvànya poszle obvershàva, zamudyeva nye, kuliko puti more, takov nigdar vnogo dobra nevchini. Vreden y posten delavecz vszakiput szvoja opravlya, prez vszakoga priszilevanya, prez vszakoga korobacha, z-dragovolynem szerdczem. To je nyegovo naj vekshe razveszelenye, y z-zahvalnoztjum zpoznavagâ kakti jedno dobrochinztvo Bosje, da on jakozt, priliku y razbiztrenye k-

delu ima. Ako taki mû je jako tesko, povnosavasze, ter gdagda veliko mochih napnenye potrebuje, nigdar nebude on proti Bogu y lyudem pomermraval, niti z-nepokojnoztjum, dodihavanyem y preklinanyem poszluval. Rad zadovolyuje ztalishu szvojemu, kuliko mû je moguche, y to neszamo one poszle, k-kojemsze po zapovedanyu pritruczati more, nego takaj gdé y blisnyemu léztor na korizt biti more, rad vchini.

Koi z-privolenyem dela, neodvlachúje poszle szvoje, kaj on denesz opraviti je moguch, neoztavi za zutra, ar dojduchi dan za vszigdar szvoja laztovita poszluvanya ima. Ali kak pravi kerztchenniki neszamo vu szvojém zvanyu marlyivi biti moraju, nego takaj, kak naj bolye je mochi, vu poszléh szvojéh suretisze moraju; poleg toga dusnozt nyihova je; z-razborom delati; ar po bedaztochi y naglozti naj bolsha dugovanya pokvarijusze — vchini chlovek vnogi puth szebe y druge neszreohne. Zato nasz mudri Shalomon opomina: Koi prenagel

je, bude pomenykal; koi prez premishlenya z-nerazlosnoztjum y szerditoztjum poszle szvoje tira, vnogo skode y zgubichka bude zpoznal.

Obchinzko hasznovite pomnyivozti naredbe pri delu jeszu szledeche, koje vszaki k-ztalishu szvojemu y poszlov opravlyanyu prilositi mòra.

Nikaj nevchinì, po chem dober napredek poszlov tvojéh zdersisze, y haszen nyihova pohabi. Vchini vszę, po chem napredek tvojéh poszlov olehkotisze, y haszen nyihova poveksha. Razmishlyavaj szam, na naj krajshi y naj koriztneshi nachin, delo tvoje prav dobro zvershiti. Vuchisze od prikladnesheh; pitaj vucheneshe za tolnach, y ako imash ti priliku, tak chtej knige od vechverztnéh navukov, sivlenya nachina, y opravlyanya poszlov, koje ti vodish; nebudi tak okoren, tverdoglav y gizdav, haszen szi vzèti iz onoga, kaj drugi jeszu znashli. Opravlyaj poszle tvoje v-pravom redu. Vreme je nezgovorno prestimani dar Bosanzki, ha-

ratchi z-nyim sporno y chuvlivo. Razree diszîgâ pometno, ter nijedinzku vuru niti dneva prejti neprepuschaj, kojega ti za ovo ali ono delo jeszi odluchil. Vsze obavlyaj vu pravom vremenu. Kaj v-protulétju y letu bivati mora, naj biva v-protuletju y letu; ravno tak v-jeszen y zimi, kaj v-jeszen y zimi za delati je potrebno. Zvershavaj po dnevu poszle, koji szvetlozt dneva potrebujû, v-vecher pako vzemi napervo one, koje prez szunchene szvétlozti obvershiti moresh. Mudri Shalomon veli; V s z e i m a v r e m e s z v o j e, y v s z a k o n a k a n e n y e p o d n e b o m i m a s z v o j e v u r e.

Kada ti poleg tvoje kerztchanzke dúsnozti z-zresznoztjum y napnenyem mochih delash, tak pazliv y razboren pri tom budi, dragi chlovek! da ti takova dela na sze nevzemesh, koja ober tvojéh mochih jeszu, da ti zdravje tvoje pri nyih proksheno nevrazis, y tebe prez potreboche vu pogibel napoztavish — oszebujna pazka za vasz, dragi lyúdi! koji smehko nosziti, zdigati y vlechi morate, koji na

vodi, pod zemlyum, pri delanyu hish, na kroveh y spiczah zvonikov, na putuvanyu, y pri kusnéh betegih kruh vash zaszlusujete.

Medtemtoga neje dozta, da jeden szvoje zvanyâ poszle prichne, nego môra jê ztalnum marlyivoztjum prez preztanka chiniti, y dokonchati. Koi premenlyiv y neztalen pri delu je, nenaredyuje gâ dobrô, ische priliku vugnutiszegâ, netèchno y zlovolyno tiragâ, aligâ zvszema lesati puztcha. Takov na to nemiszli, jeli po tom szebi y drugem skodi ali haszni. On poprime szad ovo, szad ono dugovanye, y zato mû nijedno neposzlusi. Nikaj k-dobromu konczu nedopelya; ar denesz hoche ovo, à zutra nekaj drugo. Iz takove neztalnozti y zlovolynozti vu Domovini y pri gozpodarenyu naztaje veliko zlo y kvàr.

Zadnyich: praveden kerztchenik pri vszeh poszluvànyih szvojeh zkerbisze proti Bogu y blisnyemu dobro dushnozpoznanye obdersati. Ar nye na zpomenek

Bosji y pred nazochnoztjum Boga obàvlya; onszî vishe puth veli: To je Bosanzka volya, da ja vu zvanyu mojém suren y pravotvoren biti mòram, Bog ima dopádnozt na zvànya vernozti. Ja moram dobro chiniti, y nezatruditisze, vszigdar na vekshu zvershenozt vu vszem, kaj delam, terszitisze. Odkupitel moj Jesush Kristush meni je obechal, y kaj on, Bosji Szin, obecha, ztalno dersi; ja od nyega na drugom szvetu veliku y vekivechnu platchu primem, ako szêm veren y marlyiv szlusbenik vu mojem svanyu zploh bil.

Pri ovakoveh miszlih, ako one prav iz szerdcza dohádyaju, ni moguche, da nebi chlovek szvoj poszel drechno y zpunéno opravlyal. Zato preporúcham kerztchanzke ove miszli vam mudromestrom y rukotvornikom, vam szlugam y szluskinyam, vam tesakom, kak takaj vam gozpodàrom y gozpodariczam; z-jednum rechjum: preporùcham ove szvete miszli vam vszem prelyublyenem Domorodczem, koji za obchinzko dobro y detcze szvoje

doma ali na polyu delati morate — — preporucham vam nye na opomenek y na obdersàvanye; onda za ztanovito po nemarlyivozti y nezkerbnozti vu vasheh zvanya poszlih Veru Bosanzku nigdar nebutê zatajívali. Vi nebudete szî miszlili, to je vsze jedno, akosze hrabreno ali dobro, na izliku ali doizto, jalno ali zkerbno, surno ali mudno poszlúje; nego vszu mogúchu marlyivozt budete prilàgodili, vszakomu delu dugoterpnozt, dobrotu, zvershenozt y koriztnozt, kuliko vam leztor moguche je, dati. Naj vam pri tom nebudû trudi y teskóche vtragłyive. Akoprem lyudi vérnozti pri delu y szlusbe vashe nezpoznaju, ako vam nye premalo, ali, kak vre navadno je — z-nezahvalnoztjum naplatiju, zato vu izteh nebudete nemarlyivi y neverni: zmiszletesze na sz. Veru: Mój Bog y Odkupitel hoche imati nye (vernozti y szlusbe) od mene — on zpozna nye, on z-dopadnoztjum gledi nye: On takaj nye obilno y naplati; ove rechi, Bratja draga! dushe drage! budû vasz kruto verlo batrivele,

vszako

vszako delo zvanya vashega, poleg mochih vashéh, posteno y zdushno dovershiti. —

Ovdé preztal je Tomek chteti — y vszi szû vu velikoj pazlivozti v-okol nyega szedeli; za kratek chasz zachme govoriti; kaj vam sze vidi, Bratja! od ove knisicze, z-koje szêm vam lépe ove navuke chtel, neliszû ovo prave sive iztinzke rechi? Zaizto, draga Bratja! mi imamo vu dushi nashoj takvû jednu zapoved, koja nasz zavesûje, z-trudom y delom sivlenye nashe zprevàdyati, ali koi pod-punoma dúsnozt szvoju izpunyeva, pri nyem sze delo na kruto vugodnu szlàzt preoberne, trúd pako na szladku dúshe zadovolynozt. Poszluhnete léztor, lyublèni szuszedi! — — jeli nê to veliko veszèlye, kada mi v-vecher iz polya trudni y potni domom dojdemo, detczu nashu naproti nam bekajuch zvati, chachek! — chachek — dragi! — chujemo, ter vu szebi miszlimo, daszmô mi za ove drobne y nedusne cherveke orali y kopali, daszmô szê mi za nyihovo zdersavanye muchili. — — — Ah! meni je vszakiput tak viteska

pri szęrdczu, da vam povedati nemrêm, y kada ja na vecher pod szlivjem vu miru szedìm, tak mî nekaj tihu naszladnozt prisheptavá, chizto nisz' vam moguch povedati; vidimîsze; kak dabi mî nekaj govorilo: Tomek! smehki y gorki sivlenya tvojega dnèvi jednoch budûsze dokonchali, ter ondé, ondé — na drugoj ztrani groba vu naruchaju Ztvoritela tvôga budesh ti vekoma pochival. Predragi szúszedi! ov glasz je szladztchicza za dùha mojega; nego josche nekaj vam povedati móram, lyublyena bratja! chlovek, koi szî na greshen y nepravichen nachin kruha vszakdashnega zaszlusùje, koi sze od igranya, malovrednoga pajdastva, noriih y pszinhtiranya hrani, je takaj manguvach. Chuvajtesze anda od igrohlepnozti, od nepriztojnoga kartanya, y vszevdyilnoprekorednoga vu lotariu poztàvlyanya; ovakove nerazumnozti vnogoga zemelyzkoga gozpona imetka vszega jeszu mentuvale, y nekojega dobro premoguchega varaschana na bogechku paliczu dele. — Nedelyne y szvetechne dneve, preszerdchena Bratja! v-kojéh szmô od poszlov szlo-

bodni, nepotroshemo nigdar vu serenyu, pleszanyu, kurvarenyu, vu ogovarjanyu y otepanyu lyudih, ali, kak vre obchinzko je vu pijanschini — — neg' hochemo mi za dúshu nashu poszluvati — dobru kniziczu détczi y drusini nashoj chteti — — y premishlyavati, kaj nam je Bog chez vesz tjeden dobra vchinil, ovak je govoril Tomek. Tedasze ztàne goré, obgerli Petra y Pavla; ter reche: Szúszedi! zkoro budesze mrachilo, hochemo Bogu aldov dati, y ov szvetechni dan dovershiti. Hodte z-menum na vert moj, tam imam hisnoga oltarecza. — Ztarecz ide napre, y vsziszû gâ szledeli. Dòjdeju na vert, koi z-szadonosznem drevjem y drugem lepem povertelyem obilen je bil, oposzred verta pod mandalichnem drevom bil je iz kamena rezanoga oltarecz z-czvetjem vszakojachkém kruto vitesko nakinchen; zvezda vecherna na Nebu lepo leschati jesze videla, y zahadyajuche szuncze trâke szvoje je hitalo poskalcze na verhúncze.

Ovde je czirkvicza, zkrikne Tomek: kojuszêm ja Vekivechnomu na diku y

hvalu z-laztovitemi rukami zezidal. Nut! bolta nyeina je Nebo, ztene pako jeszu zmosnozti narave; nit zlato nit szrebro na mojem oltareczu neszvetisze, ar szêm sziromàk, y nemrêm Vishnyemu drugo alduvàti, kak jedno dobro szerdcze, y chizto dersanye. Ovde, predragi moji szùszedi! visheputi pod vecher z-mojemi vszemi domechemi zkupsze zpravim — ovde, ar farna czirkva, kak znate, dve jake vure od nasz je dalko; ovde, szuszedi! ochi proti Ztvoritelu podisem goré, y zproti mî chizto y vedro Nebo nazveztchùje dobrotu y miloztivnozt Vekivechnoga: oblaki tmichni, kojisze szilovito dole zlevaju, ztavlyajumî napervo tmicze sivlenya, y ochiveztno peldujûmî, da ov tusni y saloztni szvet szamo jedno mezto je nevolye y zkushavanya. Germlyavicze, rusenya vu zraku y ztrele, koje ovdé ztrahovito chujem, raztolnachujû meni, kak Bog neizmerno jako grehe odurjava, y opet miroven zrak, koi za trezkanyem y ognyenem blizkom szledi; obràchamê, y poveda mî, kak zkrusheno posaluvanye szerditu ruku Bosanzku razorusuje, y

greshnika zadozta pokoru chinèchega na naruchaj szvoj zopet otchinzko prijemlye. — — Kada protulétna vugodnozt dohodi, kâ mî razveszelechu iztinu v-szerdcze pritische, da dari Nebezke dobrote neizgrablyivi jeszu. — Kada zadnyich nemilo ostri vetri szeverni raztuche drevje ogoliju, kada zima potoke na led oberne, y czela narava turobna biti vidisze; miszlim ja na nistar y gnyilóchu v-grobu — ter ufanye protuletja zpomenek mî chini gorettajanya na buduche sivlenye. — — Ovdé, predragi szuszedi! naprávlyam dobre pobolshanya odluke sivlenya mojega. — Ovde odpraztcham nepriatelom mojem — y goruche proszim za nye blagoszlova iz Neba, y odproztchenye nyihovo. — Ovak je govoril Tomek — y debele szuze poszlushitelov zemlyu nepreztancze mochileszû; gluboka tihocha ovde je gozpoduvala, y oglashuvala, da iztinzka lyudih szerdcza Vishnyega moliju.

Vugodno ptichiczh chvergulenye pridoverglo je szlavu szvoju ovoj pobosnozti — y nédusne popevchicze Tomekove

detcze ladanyzko szlosnoglaszje bilo je. — Nîszûsze ovde maszlakazti — y pijani skolniki na korush noriih tirat zpravlyali — neszû ovde hegedùshi szvoja krivoglaszja, bolye na pleszanye kak na pobosnozt vabècha, czigulili — nîszû ovde neboszczi z-razvuzdanemi deklichi (ali da bolye rechem pohotniczami) pod korushem nepriztojnozti tirali; — Nigdo nê ovde pod pobósnòztjum van ali nuter besal, y z-vrati hruplyivo trezkal — nigdo né pobesnozt molechéh z-oszmehavanyem pretergàval, vszi nazochni biliszû od szvète podlosnozti prebiti, — y. klechech, v-zemlyu vupertem obrazom, Boga moliliszû. — Szredi med ovemi lyudmi jesze videlo, kak dabi izti Bog iz Neba med nye bil ztupil dolé, y vsze z-szvojum nazochnoztjum napunil. — Zahvalnozti aldov je minul, dobri ovi lyudi ztaliszûszé-gore, obgerlili, y zaobechaliszî jeszu bratinzkisze lyubiti: Zatem josche jenkrat poszeliszû, y izvedyuvali za neszrechne y nevolyne, koji v-szelu biliszû, ter nachine napervo ztavlyali, kak bisze nevolynem y sziromaském pomochi moglo.

Josko je betesen, velisze, polyę szvoje obdelati nęmore, y zarad sziromastva vu ztalishu nê, szlúguszî dersati: — Dobro! moj szín tak dugo polya nyegova obdelavati mora, y na gozpodarztvo nyegovo zkerb noszíti, doklam Josko opet ozdravi.

Kata lesi v detechji poztelyi, ima ztaru mater, koja nit szebi, nit nyoj dvoriti nemore; zutra taki moja kchi Katicza tąm naj ide, y obodvém na szlusbu naj bude.

Ztari Gyurina létosz je tak neszrechen bil, da mû je tucha vsze nyive y goricze potukla, prez sitnoga szémenà je, y nemrê széjati; — hochemosze zkupzmetati, y sitka mû tuliko dati, kuliko mû gà potrebno je.

Ivancheku vetomadne, sitek gozpodzki vu nemsku zemlyu vozech, pod terhom kony je vczerknul — — vszaki nekaj naj dà, daszî drugoga kùpi.

Anton y Katicza vu zakonzkom ztalishu szlosno nesiveju, hochemo jê bratinzki pokarati; y nye vputiti, da dober ztalish zakonzki detczi za peldu szlusi, y

da po nyem Domovina z-krepoztnemi y postenemi lyudmi punisze. —

Andrashek bisze rad z-szvojum senum razpítati, zloga nebi dobro bilo — detczu imaju — hochemo vsza mogucha vchiniti, nye opet zjedíniti.

Nashe szlépe — — szuszede kchi Terezika vu nechizto sivlenye jesze puztchala — hochemo to preprechiti.

Jurek sive z Nanikum vu divjem zakonu — imaju detchiczu — — hochemogâ nagovoriti, da jû vzeme. — —

Ferencz szina jedínoga je zgubil, hochemogâ k-nam pozvati, y vsze mogúche vchiniti, da mû salozt nyegovu oszlaztimo.

Mikula, kojega hisa je zgorela, potrebuje lyudi na dvorbu zidàrom, hochemo mû nashe male detchàke, koji prez toga nikaj delati nemaju, poszùditi.

Susa ima zlocheztoga y nepokornoga szína, hochemo gledati, da gâ na bolshi pút dopelyamo. — — —

Ivan szlusil je gozpodu 20 leth, kojega hmanyi lyúdi, z-kojemi vu pajdastvu — Ivan biti nê hotel — — gozpodi omraziliszû, y kruha gâ mentuvali — ima punu

hisu détcze — hochemosze pri gozpodi za nyega vszèti.

Dora je sziromaska, ima vnogo détcze, koju zbog sziromastva nikaj vuchiti dati nemore, hochemo jê na ztroske nashe vu skolu poszlati.

Karolov szín Siga razvuzdano y nepobosno sive, hochemogâ vu sz. Veri bolye podvuchiti. — —

Pred dvemi dnevi jedna szoldacha viszokonoszecha — doshla je vu nashe szelo — bude zkoro rodíla — à tusna szirota nigde nichesza nema, premile szùze roni od nevolye — hochemo zkerb za hranu y ztan vzeti — ter nyu y déte iz rukh szmertnèh ztergnuti — — Bog nam zato na drugom szvétu jezero puth naplatil bude. — — —

Na zpodoben nachin odluchenya delala szûsze — — ter ovak Tomek je szvetil szvetka Gozponovoga.

O kak bi bil szrechen szveta ztalish! dabi vszi lyúdi vu tom dusnoszt szvoju zpunyavali.

Zahman kinchijusze Oltàri:
Zahman aldov vesz chê biti
Ako chizto szerdcze zkup z-dari
Neszlosisze k-Bosjoj diki.

Naj goruchek y jezero szvetchh
Vsze szvetchnyake dichi zlate
Bog negleda neg nuternya szerdczh:
Vu nyihmûsze vsze dopade.

Gemant, zlato, y szrebernina
Je pred liczem Bosanzkem prah:
Nedusnozt chloveka jedina
Vtasit Boga chê na jen mah.

Z-Dobrem szerdczem, dersanyem chiztom
Povolyen budesh Vishnyemu:
Nedusnoga on proshnye iztom
Poszluhne v-vszakom zdehnenyu.

Vergebens schmückt ihr die Altäre
Umsonst wird euer Rauchwerk seyn,
Wenn Menschen nicht zu Gottes Ehre
Ein reines Herz zum Opfer weih'n.

Vergebens dampfen tausend Kerzen
In goldnen Leuchtern aufgestellt.
Gott sieht das Innerste der Herzen,
Nur Andacht ist's, die ihm gefällt.

Gold, Diamant und Silberwerke
Sind in des Schöpfers Auge Staub:
Nur Unschuld gibt der Andacht Stärke,
Sonst ist sein Ohr für Menschen taub.

Das gute Herz, die reine Sitte
Sind, was dem Ewigen gefällt,
Der Unschuld lallen ist schon Bitte
Für ihn, der ihre Seufzer zählt.

Kaj haszni glasz v-nebo zdigati,
Kaj czirkve drago czifrati,
A kervave ruke imati?
Nevolync z-nyimi tizkati?

Ako vernozt Králya lomite,
Dobrotu nyegvû teptajuch:
Ak' pravichno negovorite,
Sziroth proshnye zametajuch.

Ak' za novczi prevech hlepite,
Greshit lehkshe da morete;
Y z-blaznoztmi povszud shumite,
Gdé drugem na terh sivete:

Ah! zlochinczi! jeli stimate,
Da Vishnyi je zpodoben vam?
Che kaj leztor na czirkvu date,
Da je nyegvâ vsza szerda van?

Was nützt's, wenn ihr zum Himmel bethet,
Und Gottes Tempel prächtig schmückt,
Wenn eure Hand vom Blut noch röthet,
Mit der ihr Arme unterdrückt.

Wenn ihr die Treu dem Fürsten brechet,
Und seine Gütigkeit bethört,
Und nie das Wort der Unschuld sprechet,
Und nie das Fleh'n der Waisen hört.

Wenn ihr das Geld zu haschen suchet,
Dem Laster Unterstützung gebt,
Wenn euch die ganze Gegend fluchet,
Wo ihr zur Straf der Menschheit lebt.

Und ihr glaubt doch — ach ihr Verworrne!
Daß Gott, so niedrig, wie ihr denkt,
Ihr glaubt zu weichen seinem Zorne,
Wenn ihr nur seinem Tempel schenkt.

Ak' vmarjate, lyúdi robite,
Veru, dúsnozt, rech nedersech,
Ter na Meshu date, miszlite,
Da vchinyeno je prav vsze vech?

Nevolyni! jel' tak Kristush vuchil?
Szmésze Czirkva tak pshaniti?
Dabi szerdcze za oltàr zruchil,
Ztembigâ mogel vtasiti.

Vsze jednako anda lyubete,
Onda dusnozt vszu zpunite:
Ter sze onda v-Czirkvu surete,
Áldov Bogu vash zruchite.

Ihr seyd bey Mord und Raub gewesen,
Ihr brecht die Pflicht, das Wort, die Treu,
Und lasset wieder Messen lesen,
Und glaubt, daß dieß gebessert sey.

Elende! ist dieß Christus Lehre
Kann man den Tempel so entweih'n.
Baut eure Herzen zu Altäre;
Dort will Gott angebethet seyn.

Verzeiht dem Feind, liebt eure Brüder,
Und habt ihr eure Pflicht gethan,
Dann kommt erst in den Tempel wieder,
Und zündet Gott das Opfer an.